Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2026-cı il 10 sentyabr tarixli
Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir

Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair 2027−2032-ci illər üçün

Dövlət Proqramı

1. Qısa xülasə

Qida təhlükəsizliyi ölkənin milli təhlükəsizliyinin, əhalinin sağlamlığının və sosial rifahının təmin edilməsinin əsas komponentlərindən biridir. Əhalinin sağlam və keyfiyyətli qida məhsulları ilə təmin edilməsi, qida zəncirinin bütün mərhələlərində təhlükəsizliyin təmin olunması və bu sahənin beynəlxalq standartlara uyğun tənzimlənməsi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindəndir.

Qida təhlükəsizliyi sahəsində həyata keçirilən genişmiqyaslı dövlət tənzimləməsi və nəzarət tədbirləri bu sahədə idarəetmənin səmərəliliyinin artırılmasına, risklərin azaldılmasına və qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə müsbət təsir göstərmişdir.

Qlobal iqlim dəyişikliyi, torpaqların deqradasiyası və su ehtiyatlarının azalması kimi ekoloji amillərin qida təhlükəsizliyinə təsiri, biomüxtəlifliyin azalması, yeni qida istehsalı və emalı üsullarının yaranması, urbanizasiya, dəyişən istehlakçı vərdişləri, həmçinin baytarlıq preparatlarının, pestisidlərin və digər kimyəvi maddələrin normadan artıq və nəzarətsiz istifadəsi risklərinin artması bu sahədə yeni yanaşmaların tətbiqini zəruri edir. Yeni çağırışların effektiv idarə olunması məqsədilə qida təhlükəsizliyi sahəsində kompleks və çoxşaxəli yanaşma tətbiq etməklə, risklərin elmi əsaslarla qiymətləndirilməsi, onların təhlükəsizlik baxımından tənzimlənməsi, institusional və insan resurslarının potensialının gücləndirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Eyni zamanda, innovativ texnologiyaların və rəqəmsal həllərin tətbiqi, qida məhsullarının beynəlxalq bazarlara çıxış imkanlarının genişləndirilməsi, ixrac üçün zəruri olan beynəlxalq tələblərə uyğunluğun təmin edilməsi və elektron izləmə və sertifikatlaşdırma sistemlərinin genişləndirilməsi istiqamətləri üzrə bir sıra işlər görülməsinə ehtiyac vardır.

Qeyd edilən istiqamətlərdə aparılan ardıcıl islahatların davamı olaraq hazırlanmış “Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair 2027−2032-ci illər üçün Dövlət Proqramı” (bundan sonra – Dövlət Proqramı) qlobal trendləri, Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyi sahəsində mövcud vəziyyəti, hədəf göstəricilərini, məqsədləri, prioritet istiqamətləri, maliyyələşmə mənbələrini və Tədbirlər Planını özündə ehtiva edir.

2. Qlobal trendlər

Davamlı sosial inkişafı əhalinin sağlamlığı olmadan təsəvvür etmək mümkün deyildir. Lakin 1960-cı ildən başlayan sürətli əhali artımı, texnologiya və qloballaşma nəticəsində sürətlənən yaşam tərzi sağlam qidalanma prinsiplərinin gündəlik həyatda tətbiqini çətinləşdirir. Hazırda sayı 8 milyardı ötən dünya əhalisinin qida ehtiyacını qarşılamaqla yanaşı, bu qidaların istehsalının və beynəlxalq ticarətinin davamlılığını, eləcə də məhsulların keyfiyyət və təhlükəsizliyini təmin etmək vacibdir.

Təhlükəsiz qida insan sağlamlığının və rifahının əsas şərtlərindən biridir. Hər kəsin təhlükəsiz qidaya, balanslaşdırılmış və sağlam qidalanmaya çıxış əldə etməsi fundamental insan hüququ olsa da, dünyanın bir çox ölkəsində insanlar hələ də bu hüquqdan tam şəkildə yararlana bilmirlər. Bunun nəticəsində əhali ictimai sağlamlığa və ümumi inkişaf proseslərinə ciddi təsir göstərən qida mənşəli xəstəliklərdən əziyyət çəkir. Tərkibində zərərli səviyyədə bakteriyalar, viruslar, parazitlər, kimyəvi və ya fiziki çirkləndiricilər olan qidalar 200-dən artıq xəstəliyə, hətta bəzi hallarda daimi əlilliyə və ya ölümə gətirib çıxara bilir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (bundan sonra – ÜST) hesabatlarına görə, hər il 600 milyon insan çirklənmiş qida səbəbindən xəstələnir və bunun nəticəsində dünya üzrə 420 min ölüm halı baş verir.

ÜST tərəfindən hazırlanmış "2022−2030-cu illər üçün Qida Təhlükəsizliyi üzrə Qlobal Strategiya" üzv dövlətlərə qida təhlükəsizliyi sistemlərinin davamlı şəkildə gücləndirilməsi və qlobal əməkdaşlığın təşviqi yolu ilə qida mənşəli xəstəliklərin yaratdığı yükün azaldılması istiqamətində fəaliyyəti prioritetləşdirmək, planlaşdırmaq, həyata keçirmək, monitorinq aparmaq və mütəmadi olaraq qiymətləndirmək üçün rəhbərlik və dəstək məqsədi daşıyır. Strategiya maraqlı tərəflərə milli qida təhlükəsizliyi sistemlərini gücləndirmək və dünya üzrə tərəfdaşlarla əməkdaşlığı inkişaf etdirmək üçün zəruri alətləri təqdim edir. Bu Strategiyanın Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə (DİM) töhfə verəcəyi gözlənilir.

Qida zəncirində antibiotiklərin və digər antimikrob maddələrin nəzarətsiz istifadəsi nəticəsində antimikrob rezistentlik sürətlə artır. Bu hal həm heyvanlarda, həm də insanlarda müalicəyə tabe olmayan infeksiyaların yayılmasına səbəb olur. Eyni zamanda, heyvan mənşəli xəstəliklərin insanlara keçməsi səhiyyə və qida təhlükəsizliyi sistemləri üçün də ciddi təhdid yaradır. Urbanizasiya, intensiv heyvandarlıq və vəhşi heyvanlarla təmasın artması bu riskləri daha da gücləndirir.

Bu çağırışlara cavab olaraq qlobal səviyyədə "Vahid Sağlamlıq" konsepsiyası tətbiq olunur. İnsanın həyat və sağlamlığının, heyvan sağlamlığının və ətraf mühitin bir-biri ilə sıx əlaqəli olduğunu qəbul edən bu konsepsiya zoonoz xəstəliklərin qarşısının alınması, antimikrob rezistentliyə nəzarət, o cümlədən qida təhlükəsizliyinin təminində sektorlararası əməkdaşlığı təşviq edir.

İqlim dəyişikliyi nəticəsində temperaturun yüksəlməsi quraqlıqların, daşqınların və ekstremal hava dəyişkənliyinin ekosistemə təsiri ilə yanaşı, zərərvericilərin və patogen mikroorqanizmlərin bioloji yayılma riskini artırmaqla qida təhlükəsizliyi üçün də ciddi təhdidlər yaradır. Eyni zamanda qida məhsullarının yığımı, saxlanması və daşınması mərhələlərində istilik və rütubət balansının pozulması bioloji çirklənmə riskini artırır. Bu risklər fonunda bir çox ölkələr tərəfindən iqlim faktorlarını nəzərə alan qida təhlükəsizliyi strategiyaları hazırlanır. Qida zəncirinin bütün mərhələlərində temperatura və rütubətə həssas izləmə sistemlərindən istifadə etməklə müasir istehsal texnologiyaları tətbiq olunur. Erkən xəbərdarlıq sistemləri vasitəsilə iqlim faktorlarının qida təhlükəsizliyinə təsiri qabaqcadan təhlil olunur və preventiv tədbirlər planlaşdırılır.

Sürətlə dəyişən həyat tərzi, urbanizasiya və güclü qida marketinqi istehlakçıların qidalanma vərdişlərini də əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirir. Hazır və emal olunmuş qidalara tələbatın artması, "fast-food" istehlakının geniş yayılması, həmçinin onlayn sifariş və çatdırılma xidmətlərindən istifadənin artması bir çox hallarda həm qeyri-sağlam qidalanmaya, həm də qida məhsullarının saxlanma və daşınma mərhələlərində çirklənmə risklərinin artmasına səbəb olur. Bununla yanaşı, ehtiyac olandan artıq qida məhsulunun alınması və ya sifariş edilməsi, etiketə nəzər yetirilməməsi, xüsusilə son istifadə tarixini oxuma vərdişinin zəif olması nəticəsində qida israfı həm məişətdə, həm də iaşə müəssisələrində artmaqdadır. Bu isə yalnız ərzaq təhlükəsizliyi deyil, eyni zamanda

düzgün saxlanılmayan və ya istifadə müddəti bitmiş məhsulların istehlakı səbəbindən qida təhlükəsizliyi risklərinin artması ilə nəticələnir.

Bu problemlərin həlli üçün bir çox ölkələrdə sağlam və təhlükəsiz qidalanma vərdişlərini təşviq edən maarifləndirmə kampaniyaları keçirilir. Qida israfının azaldılması məqsədilə iri market şəbəkələri, restoranlar və istehsalçılar tərəfindən artıq qida məhsullarının paylaşılması üzrə platformalar yaradılmaqdadır. Eyni zamanda, uşaq bağçalarında və məktəblərdə sağlam və təhlükəsiz qidalanma vərdişlərinin təşviqi uzunmüddətli davranış dəyişikliyinə töhfə verir. Bu yanaşmalar həm qida təhlükəsizliyinin gücləndirilməsinə, həm də ətraf mühitin mühafizəsinə xidmət edir.

Qida məhsullarının bəyan edildiyindən fərqli tərkibdə istehlakçılara təqdim edilməsi, mənşəyə dair məlumatların yanlış verilməsi, son istifadə tarixlərinin düzgün göstərilməməsi kimi saxtalaşdırma halları daha çox rast gəlinən problemlər sırasındadır. Məhsulların saxtalaşdırılması istehlakçının aldadılması ilə yanaşı, qida məhsulunun insan sağlamlığı üçün təhlükə yaratmasına da səbəb ola bilir.

Bu problemin aradan qaldırılması istiqamətində son illərdə beynəlxalq miqyasda istehsalçıların etik və sosial məsuliyyətli istehsal prinsiplərinə uyğun fəaliyyətə təşviq edilmələri müşahidə olunur. Belə ki, məhsulların düzgün qaydada etiketlənmə, izlənilmə sistemi, təhlükəsizliyə nəzarət mexanizmlərinin tətbiqi artıq yalnız tələb deyildir, bu eyni zamanda istehlakçı inamının və rəqabətqabiliyyətliliyin təmin olunması üçün vacib şərtlərdən birinə çevrilmişdir.

Proqnozlara görə, 2030-cu ilədək qida məhsullarına tələbatın 50 faiz artacağı gözlənilir. Bu isə, öz növbəsində heterogen və kompleks qida-tədarük zəncirini daha da mürəkkəbləşdirir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) məlumatlarına əsasən, aqroqida məhsulları ticarəti şəbəkəsinin özəyini bir neçə ölkə (Amerika Birləşmiş Ştatları, Niderland, Almaniya, Fransa, Böyük Britaniya və s.) təşkil edir. Bu ölkələr aqroqida sektorunun dünya bazarı üzrə 77 faizinə nəzarət edir. Qida təchizatı zəncirinin yüksək dərəcədə qloballaşmış və heterogen xarakter daşıması isə qida məhsullarında aşkar edilən çirkləndiricilərin mənbəyinin müəyyənləşdirilməsini və izlənilməsini xeyli çətinləşdirir.

Qida təhlükəsizliyi təşkilatları XXI əsrdə tullantıların idarə edilməsinə getdikcə daha böyük əhəmiyyət verirlər. Düzgün qidalanma prinsipləri ilə yanaşı, tullantıların səmərəli idarə olunması və utilizasiyası da eyni dərəcədə əhəmiyyət kəsb edir. Hazırda qida təhlükəsizliyi təşkilatları tullantıların idarə edilməsi prosesini vahid bir sistem ətrafında cəmləşdirməyə çalışırlar. Belə ki, bu sahədə həm beynəlxalq ticarətdə aparıcı mövqeyə malik dövlətlərlə, həm də inkişaf etməkdə olan dövlətlərlə əməkdaşlığa və birgə təşəbbüslərin həyata keçirilməsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bu isə, öz növbəsində, gələcək onilliklər ərzində həm qida-tədarük zənciri prosesini daha inteqrasiya olunmuş və qlobal xarakterli, həm də qida təhlükəsizliyi nəzarətini çoxşaxəli edəcəkdir.

Qida təhlükəsizliyi sahəsində rəqəmsal texnologiyaların, məsələn, blokçeyn, süni intellekt və Əşyaların İnterneti (IoT) kimi innovasiyaların tətbiqi artır. Bu texnologiyalar tədarük zəncirinin izlənməsində və şəffaflığın təmin edilməsində mühüm rol oynayır.

“Walmart”, “Nestle”, “Unilever” kimi transmilli şirkətlər “IBM Food Trust” blokçeyn platformasından istifadə edir, “Maersk” şirkəti “IBM” IoT və blokçeyn texnologiyası vasitəsilə qida məhsullarının beynəlxalq daşınmasını izləyir.

İstehlakçılar arasında sağlam və ekoloji cəhətdən təmiz qida məhsullarına maraq artır. Bu, orqanik və bitki əsaslı qida məhsullarının istehsal və istehlakının artmasına səbəb olur.

Dünya miqyasında bitki əsaslı qida məhsullarına tələbatın artması ilə əlaqədar olaraq, bir çox qida istehsalçıları bu sahəyə investisiya yatıraraq məhsul çeşidlərini genişləndirirlər.

Qida təhlükəsizliyi sahəsində qlobal meyillər Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına və ictimai sağlamlığa birbaşa təsir göstərəcəkdir. Əhali artımı, urbanizasiya, istehlak vərdişlərinin dəyişməsi və qloballaşan tədarük zəncirləri təhlükəsiz və keyfiyyətli qida məhsullarına tələbatı artırmaqla qida zəncirinin bütün mərhələlərində nəzarət və idarəetmə mexanizmlərinin gücləndirilməsini zəruri edir. Antimikrob rezistentlik, zoonoz xəstəliklər və iqlim dəyişikliyinin yaratdığı risklər fonunda "Vahid Sağlamlıq" konsepsiyasının tətbiqi, erkən xəbərdarlıq və rəqəmsal izlənilmə sistemlərinin inkişafı prioritet istiqamət olacaq, eyni zamanda, sağlam, ekoloji cəhətdən təmiz və bitki əsaslı qida məhsullarına artan qlobal tələbat Azərbaycan Respublikasının aqrar sektorunda dayanıqlı istehsalın, ixrac potensialının və rəqabətqabiliyyətliliyin artırılmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edəcəkdir.

3. Mövcud vəziyyətin təhlili

Ölkədə qida təhlükəsizliyi sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə edilməsinə baxmayaraq, mövcud vəziyyətin təhlili bu sahədə bir sıra çatışmazlıqların olduğunu göstərir. Belə ki, qida zəncirinin bütün mərhələləri üzrə (tarladan süfrəyədək) izlənilmə mexanizmlərinin tam formalaşmaması, heyvan və bitki sağlamlığına nəzarət sistemlərində bəzi çatışmazlıqlar qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin əsas problemlərindəndir. Bununla yanaşı, qlobal iqlim dəyişmələrinin yaratdığı yeni biotəhlükəsizlik riskləri qida təhlükəsizliyi sahəsində effektiv nəzarət və idarəetmə mexanizmlərinin tətbiqini çətinləşdirən əsas amillər kimi qiymətləndirilir.

Qida təhlükəsizliyinin təmin olunması, əhalinin təhlükəsiz və keyfiyyətli qida məhsulları ilə təminatının yaxşılaşdırılması, eyni zamanda istehsal olunan yerli məhsulların ixrac potensialının artırılması istiqamətində əhəmiyyətli irəliləyişlərə nail olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 29 aprel tarixli 1143 nömrəli Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair 2019−2025-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi və onun uğurlu icrası, habelə idarəetmədə paralelliyin aradan qaldırılması və vahid səlahiyyətli qurum kimi Azərbaycan Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin (bundan sonra – Agentlik) yaradılması, "Qida təhlükəsizliyi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul olunması bu sahədə sistemli və səmərəli tədbirlər görülməsinə imkan vermişdir.

"Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair 2019-2025-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nın icrası ilə əlaqədar qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və yerli məhsulların ixrac imkanlarının artırılması baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edən sanitariya, baytarlıq və fitosanitar normaların beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədilə bir sıra texniki normativ hüquqi aktlar hazırlanıb təsdiq edilmişdir.

Adıçəkilən Dövlət Proqramının icrası dövründə müvafiq sahədə aparılmış yoxlamalar, monitorinqlər, zəhərlənmələrlə bağlı araşdırmalar, sertifikatlaşdırma, idxal-ixrac əməliyyatlarının təhlili, laborator müayinələrin nəticələrinin təhlili əsasında ölkədə mövcud olan əsas qida təhlükəsizliyi problemləri müəyyən edilmişdir. Həmin problemlər üzrə hazırlanmış risk profilləri əsasında elmi risk qiymətləndirilməsi aparılmış, risklərin idarə edilməsinə dair tədbirlər planları hazırlanaraq icra edilmişdir.

Agentlik tərəfindən hər bir qida zəhərlənməsi halının ayrılıqda araşdırılması aparılmış, müvafiq ekspertizalar nəticəsində zəhərlənməyə səbəb olan amillər müəyyən edilmiş və normativ hüquqi aktlara uyğun olaraq digər tədbirlər həyata keçirilmişdir. Aparılmış nəzarət tədbirləri nəticəsində təsdiqini tapmış zəhərlənmə hallarının sayı 2019-cu ilə nisbətən 2025-ci ildə 75 faiz azalmışdır.

Ölkədə qida təhlükəsizliyi ilə bağlı mövcud problemlərin və ya təhlükələrin, baş verən zəhərlənmə hallarının və daxil olan istehlakçı şikayətlərinin təhlili nəticəsində hazırlanmış "Qida təhlükəsizliyi problemlərinə dair Multimonitorinq Planı" çərçivəsində Agentlik tərəfindən müxtəlif istiqamətlər üzrə monitorinqlər aparılmışdır.

Həmin Dövlət Proqramı üzrə xüsusi həssas əhali qruplarının (uşaqlar, hamilə qadınlar və s.) sağlam qidalanmasının təmin edilməsi məqsədilə "Məktəblilər üçün süd" və "Məktəblilər üçün kişmiş" pilot layihələri həyata keçirilmişdir.

Agentlik fəaliyyətə başladığı dövrdən etibarən qida zəncirinin müxtəlif mərhələlərində fəaliyyət göstərən qida subyektlərinə məxsus 90 000 qida obyekti və subyekti qida təhlükəsizliyi qeydiyyatına alınaraq Qida Təhlükəsizliyi Reyestrinə daxil edilmişdir. Sahibkarlara göstərilən xidmətlərin təkmilləşdirilməsi məqsədilə "Avtomatlaşdırılmış Qida Təhlükəsizliyi" İnformasiya Sistemində (bundan sonra – AQTİS) müvafiq altsistemlər yaradılmış və fəaliyyəti təmin edilmişdir. Sahibkarlara göstərilən xidmətlərin elektronlaşdırılması və əlçatanlığın təmin edilməsi məqsədilə Agentlik tərəfindən 2 xidmət Elektron Hökumət İnformasiya Sistemində yerləşdirilmişdir.

İndiyədək "Sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların vahid məlumat reyestri"ndən çıxarış alınmaqla Agentlik tərəfindən 23 500 yoxlama həyata keçirilmiş və aşkar edilmiş nöqsanların aradan qaldırılması istiqamətində müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

"Qida təhlükəsizliyi sahəsində məhsulların izlənilməsi Qaydası" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2023-cü il 13 aprel tarixli 107 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Hazırda bu Qaydanın tələblərinə uyğun olaraq, müəssisələr üzrə izlənilmə sisteminin mərhələli şəkildə tətbiqinə başlanılmışdır.

Heyvan sağlamlığı sahəsində "Kənd təsərrüfatının rəqabət qabiliyyətinin gücləndirilməsi" layihəsi çərçivəsində Heyvanların İdentifikasiyası və Qeydiyyatı Sisteminin (HİQS) proqram təminatı hazırlanmışdır və həmin proqramın ölkə üzrə tətbiqi davam etdirilir. Proses daha uzun vaxt tələb etdiyindən, Dövlət Proqramında sözügedən tədbirin davam etdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası 2024-cü ildə Ümumdünya Heyvan Sağlamlığı Təşkilatı (bundan sonra – ÜHST) tərəfindən xırdabuynuzlu heyvanların taun və yüksək patogen quş qripi xəstəliyindən azad ölkə kimi tanınmışdır, eyni zamanda, atların Afrika xəstəliyi və donuzların Afrika taunu xəstəliyindən azad ölkə statusu qüvvədə qalır. Ölkəmiz 2023-cü ildən başlayaraq 3 il müddətinə dabaq üzrə Regional Məsləhət Qrupuna sədrlik etmiş, həmçinin ÜHST-nin İdarəetməyə Nəzarət Komitəsinin və Avropa regionunda heyvan rifahı platforması üzrə Ali Komitəsinin üzvü seçilmişdir. ÜHST-nin "Ümumdünya Heyvan Sağlamlığı İnformasiya Sistemi" üzərindən başqa ölkələrdə qeydə alınmış və ya ləğv olunmuş xüsusi təhlükəli heyvan xəstəlikləri barədə bildirişləri Agentlik tərəfindən mütəmadi izlənilir və müvafiq tədbirlər görülür.

Qanunsuz heyvan kəsiminin qarşısının alınması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində ölkəmizdə minimum tələblərə cavab verən heyvan kəsimi müəssisələrinin sayı 2018-ci ildə 16 olduğu halda, hazırda 101-ə çatdırılmışdır.

Bitki sağlamlığının təmini istiqamətində karantin tətbiq edilən zərərli orqanizmləri, o cümlədən potensial təhlükəli olan müxtəlif zərərli orqanizmləri, onların mənbələrini, ölkə üzrə yayılmasını, yayılma səbəb və sərhədlərini vaxtında müəyyənləşdirmək məqsədilə

ardıcıl olaraq hər il üçün Milli Monitorinq Planı hazırlanmışdır və icrası davamlı olaraq həyata keçirilir. Monitorinqlər nəticəsində aşkarlanmış müxtəlif karantin tətbiq edilən zərərli orqanizmlərin yayılmasının qarşısının alınması və ləğvi məqsədilə məhdudlaşdırıcı qərarlar qəbul edilmiş və aidiyyəti qurumlarla birgə müvafiq fitosanitar tədbirlərin həyata keçirilməsi təmin edilmişdir.

Qəhvəyi mərmər bağacığına qarşı mübarizə məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2022-ci il 30 dekabr tarixli 819s nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Qəhvəyi mərmər bağacığına qarşı bitki mühafizəsinə dair Tədbirlər Planı" çərçivəsində ölkə ərazisində genişmiqyaslı monitorinqlər aparılmış, aşkarlanan zərərvericilər mexaniki və kimyəvi mübarizə yolu ilə məhv edilmişdir. Həm Milli Monitorinq Planının, həm də "Qəhvəyi mərmər bağacığına qarşı bitki mühafizəsinə dair Tədbirlər Planı"nın icrası zamanı ilk dəfə olaraq müxtəlif növ zərərvericilər üçün nəzərdə tutulmuş feromon tələlərdən istifadə edilmişdir.

Müxtəlif ölkələrdən idxal olunan bitki və bitkiçilik məhsullarında aşkarlanan uyğunsuzluqlarla əlaqədar ixracatçı ölkələrə bildirişlər göndərilir, ixrac olunan məhsul partiyaları isə idxalçı ölkələrin fitosanitar idxal tələbləri nəzərə alınmaqla müəyyən edilmiş parametrlərə görə laborator müayinələrə cəlb edilir.

Ölkə üzrə pestisid və aqrokimyəvi maddələrin saxlanıldığı və satışının həyata keçirildiyi obyektlərdə aparılmış monitorinqlər zamanı ölkənin 11 rayonu üzrə 14 məntəqədə pestisidlərlə çirkləndirilmiş 68 hektar ərazi müəyyən edilmişdir. Belə ki, istifadəyə yararsız pestisidlərin və aqrokimyəvi maddələrlə çirklənmiş ərazilərin təmizlənməsi məqsədilə 2024-cü ildə Ağstafa və Beyləqan rayonlarından ümumilikdə 747 ton, 2025-ci ildə isə Samux, Füzuli və İmişli rayonlarından ümumilikdə 1351 ton istifadəyə yararsız pestisidlərin və çirklənmiş torpaqların "Cəngi pestisid poliqonu"na daşınması həyata keçirilmiş və beton quyularda (bunkerlərdə) yerləşdirilməsi təmin olunmuşdur.

BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının, beynəlxalq konvensiyaların (Bazel, Stokholm), Avropa İttifaqının və Türkiyə Respublikasının təcrübələri nəzərə alınaraq, ilk dəfə 238 adda təsiredici maddənin qadağan olunması barədə siyahı hazırlanıb, təsdiq edilmişdir.

İdxal və ixrac əməliyyatları zamanı qida təhlükəsizliyinə nəzarət məntəqələrinin yaradılması imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə Qazax rayonu ərazisində Gürcüstanla dövlət sərhədindən buraxılış məntəqəsinə yaxın ərazidə yaradılmış "Qırmızı körpü" Qida təhlükəsizliyi nəzarəti məntəqəsi fəaliyyətə başlamışdır.

Son illərdə Azərbaycan Respublikasının qida sənayesi və kənd təsərrüfatında davamlı artım müşahidə olunur. Ölkənin daxili istehsalında əsas payı süd, tərəvəz, meyvə və ət məhsulları tutur. Beynəlxalq bazarlarda isə Azərbaycan Respublikası, əsasən, təzə meyvə-tərəvəz (xüsusilə pomidor, xurma və fındıq), şəkər, bitki yağları və meyvə şirələri ilə təmsil olunur. Bununla yanaşı, ölkənin ərzaq təhlükəsizliyini tam təmin etmək üçün buğda, kərə yağı, diri heyvanlar və mal əti əsas idxal məhsulları olaraq qalır.

Bəzi ölkələr tərəfindən qoyulmuş məhdudiyyətlərin aradan qaldırılması istiqamətində bir sıra işlər həyata keçirilmişdir. Belə ki, 2014-cü ildən nodulyar dermatit xəstəliyi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasından heyvan və heyvan mənşəli məhsulların Türkiyə Respublikasına ixracına məhdudiyyət qoyulmuşdur. 2021-ci ildən Agentlik tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər çərçivəsində ölkədən heyvan və heyvan mənşəli məhsulların ixracına Türkiyə Respublikası tərəfindən qoyulmuş məhdudiyyət aradan qaldırılmışdır. Eyni zamanda, atların manqo xəstəliyi ilə bağlı Qazaxıstan Respublikası tərəfindən Azərbaycan Respublikasından at ixracı və tranzitinə tətbiq edilən məhdudiyyətlər aradan qaldırılmışdır.

Azərbaycan Respublikasından Avropa İttifaqına ixrac edilən fındıq məhsullarında aşkarlanan uyğunsuzluqlara dair göndərilən bildirişlər xeyli azalmışdır. Azərbaycan Respublikasından ixrac edilən fındıq məhsullarına Avropa İttifaqı tərəfindən 2021-ci ildən etibarən yaşıl dəhliz tətbiq edilmiş, məhsulların müayinə tezliyi 20 faizə endirilmiş və ixrac üçün sertifikat tələbi aradan qaldırılmışdır.

Azərbaycan Respublikasına 2019−2025-ci illər ərzində idxal olunan qida və kənd təsərrüfatı məhsulları üzərində aparılan nəzarət tədbirləri nəticəsində 1791 halda bitkiçilik məhsullarında, 290 halda qida məhsullarında uyğunsuzluqlar aşkarlanaraq ixracatçı ölkələrə bildirişlər göndərilmiş, 72 halda qida məhsullarının, 38 halda bitkiçilik məhsullarının istehsalçılarına idxal qadağası tətbiq edilmişdir.

2023-cü ildən etibarən trans yağ turşularına qarşı mübarizə sahəsində görülən işlərlə əlaqədar Azərbaycan Respublikası ÜST tərəfindən 2-ci təhlükəsizlik səviyyəsindən 3-cü səviyyəyə yüksəlmiş, idxal olunan və ölkədə istehsal edilən yağların tərkibində trans yağ turşularının miqdarının 2 faizə endirilməsinə nail olunmuşdur.

İdxal-ixrac əməliyyatlarında tətbiq edilən baytarlıq sənədlərinin uyğunlaşdırılması məqsədilə 36 ölkə ilə 130 baytarlıq sertifikatı forması qarşılıqlı razılaşdırılmışdır.

Agentlik tərəfindən həyata keçirilmiş tədbirlər nəticəsində Avropa İttifaqına məhsullarının idxalına icazə verilmiş istehsal müəssisələrinin sayı 2018-ci ildə 2 olduğu halda, 2025-ci ildə bu rəqəm 12-yə çatdırılmışdır. Akvakulturada yetişdirilən nərəkimilərdən alınan kürü məhsulunun Avropa İttifaqına ixracı üzrə icazə əldə olunmuş, bunun nəticəsində Azərbaycan Respublikasının adı Avropa İttifaqına heyvan mənşəli məhsulların ixracına icazəsi olan ölkələrin adlarının əks olunduğu müvafiq qanunvericilik aktına daxil edilmiş və bu icazənin davamlılığı təmin edilmişdir. Eyni zamanda balıq məhsullarının da ixracı üçün müvafiq icazənin alınması ilə bağlı farmakoloji aktiv maddələrin, çirkləndiricilərin və pestisidlərin qalıq miqdarlarının müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı Monitorinq Planı hazırlanaraq Avropa Komissiyasının Sağlamlıq və Qida Təhlükəsizliyi Baş Müdirliyinə təqdim edilmişdir.

Beynəlxalq təşkilatlarla, o cümlədən BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı, ÜST və Kodeks Alimentarius Komissiyası ilə əməkdaşlıq çərçivəsində qida təhlükəsizliyi sahəsində normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi, elmi əsaslı risk təhlilinin tətbiqi və risk əsaslı dövlət nəzarəti mexanizmlərinin qurulması istiqamətində layihələr həyata keçirilmişdir. Kodeks Alimentarius standartlarına uyğunluğun təmin edilməsi məqsədilə normativ hüquqi aktların layihələri beynəlxalq ekspertlərin iştirakı ilə hazırlanaraq qəbul edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasında milli qida təhlükəsizliyi sisteminin və regional səviyyədə beynəlxalq əməkdaşlığın təkmilləşdirilməsi məqsədilə “Qida nəzarəti sisteminin qiymətləndirilməsi aləti” adlı layihə BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının dəstəyi ilə Agentlik tərəfindən regionda ilk dəfə olaraq ölkəmizdə həyata keçirilmişdir. Aparılan qiymətləndirmə nəticəsində ölkədəki mövcud qida təhlükəsizliyi sisteminin beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən müəyyən edilmiş standart və tələblərə uyğun olduğu təsbit edilmişdir. Beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq çərçivəsində 9 beynəlxalq layihə icra olunmuş, 2 layihənin icrası isə davam etdirilir.

Qida təhlükəsizliyi sahəsində beynəlxalq təcrübəyə əsaslanan tələblər tətbiq edilməklə ixrac imkanlarının genişləndirilməsi və bir sıra əməkdaşlıq istiqamətləri üzrə müvafiq tədbirlər həyata keçirilmişdir. Qida təhlükəsizliyi, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti sahələri üzrə 19 xarici ölkə ilə 40-dan çox qarşılıqlı əməkdaşlıq və tanınma sazişləri, anlaşma memorandumları, protokollar və digər sənədlər imzalanmışdır.

Bundan əlavə, laborator xidmətlərin keyfiyyətinin artırılması və beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılması istiqamətində qida təhlükəsizliyi sisteminə daxil olan mövcud

laboratoriyaların diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılaraq, laboratoriyaların inkişaf strategiyası hazırlanmış, Agentliyin tabeliyindəki Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunun ümumilikdə 15 laboratoriyasında modernləşdirmə işləri həyata keçirilmişdir.

Agentliyin tabeliyindəki Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunun laboratoriyaları Azərbaycan Akkreditasiya Mərkəzi tərəfindən akkreditasiya edilmişdir. Laboratoriyaların hər biri yerli akkreditasiyadan, 3-ü isə beynəlxalq akkreditasiyadan keçmişdir. Aparılmış laboratoriya müayinələri üzrə uyğunsuz nəticələrin sayı 2018-ci illə müqayisədə 2025-ci ildə 2,6 faizdən 1,7 faizə enmişdir.

Agentlik yaradıldıqdan sonra laborator infrastrukturun optimallaşdırılması, mövcud imkanların genişləndirilməsi və yeni avadanlıq alınması istiqamətində mühüm və nəzərəçarpan nəticələr əldə edilmişdir. Görülmüş tədbirlər laboratoriya fəaliyyətinin daha səmərəli təşkilinə, tədqiqat və sınaq proseslərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, eləcə də nəticələrin etibarlılığının artırılmasına əhəmiyyətli töhfə vermişdir.

Məlum olduğu kimi, laboratoriya və diaqnostik fəaliyyətin effektivliyi birbaşa istifadə olunan texniki bazanın müasirliyi, funksionallığı və etibarlılığı ilə bağlıdır. Bu baxımdan, laboratoriyalarda avadanlıq parkının mərhələli şəkildə yenilənməsi sadəcə texniki yenilənmə kimi deyil, həm də institusional inkişafın, elmi potensialın gücləndirilməsinin və nəticələrin beynəlxalq tələblərə uyğunluğunun təmin edilməsinin əsas şərtlərindən biri kimi qiymətləndirilməlidir. Müasir cihazların tətbiqi ölçmələrin dəqiqliyini və təkrarlanabilərliyini artırır, nəticələrin interpretasiyasında subyektiv yanaşma ehtimalını azaldır, insan amili ilə bağlı xətaların minimuma endirilməsinə şərait yaradır və ümumilikdə laboratoriya proseslərinin daha dayanıqlı və keyfiyyətli idarə olunmasını təmin edir.

Müasir dövrdə bioloji təhlükələr, yeni və təkrar meydana çıxan patogenlər, artan qlobal hərəkətlilik və transsərhəd risklər yüksək biotəhlükəsizlik tələblərinə cavab verən laboratoriya komplekslərinin yaradılmasını strateji zərurətə çevirmişdir. Belə infrastrukturun formalaşdırılması təhlükəli bioloji amillərlə təhlükəsiz şəraitdə işləmək, onların vaxtında aşkar olunmasını təmin etmək, elmi əsaslı qiymətləndirmə aparmaq və fövqəladə risklərə operativ cavab vermək üçün vacibdir. Yüksək biotəhlükəsizlik səviyyəsinə malik laboratoriya mühiti tədqiqat və diaqnostik fəaliyyətin təhlükəsiz, təcrid olunmuş və idarəolunan şəraitdə həyata keçirilməsinə imkan verir ki, bu da həm insan və heyvan sağlamlığının qorunması, həm də milli biotəhlükəsizlik sisteminin gücləndirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Laboratoriya kompleksi ilə vəhdət təşkil edən müasir vivariumun yaradılması da bu infrastrukturun ayrılmaz tərkib hissəsi kimi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Belə bir infrastruktur elmi tədqiqatların daha dərin və sistemli şəkildə aparılmasına, bioloji proseslərin daha əhatəli öyrənilməsinə və elmi nəticələrin praktiki tətbiq imkanlarının genişlənməsinə şərait yaradır. Bu, ölkə daxilində qida təhlükəsizliyi sahəsində elmi-tədqiqat imkanlarının artırılmasına və beynəlxalq standartlara uyğun müasir elmi platformanın yaradılmasına xidmət edir. Yüksək təhlükəsizlik tələblərinə cavab verən laboratoriya və vivarium infrastrukturu gələcəkdə qarşıya çıxa biləcək bioloji risklərə qarşı daha hazırlıqlı, koordinasiyalı və davamlı müdafiə mexanizminin qurulmasına imkan verir.

Nəticə etibarilə, laboratoriyalara yeni və müasir cihazların alınması, texniki bazanın mütəmadi yenilənməsi, eləcə də yüksək biotəhlükəsizlik tələblərinə cavab verən laboratoriya kompleksi və vivariumun yaradılması yalnız infrastrukturun genişləndirilməsi deyil, həm də dövlətin elmi, institusional və strateji dayanıqlığının gücləndirilməsi baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. Bu istiqamətdə görüləcək tədbirlər laboratoriya fəaliyyətinin keyfiyyətini yüksəldəcək, etibarlı və operativ nəticələrin əldə olunmasına imkan verəcək, elmi-tədqiqat və diaqnostika imkanlarını gücləndirəcək, milli təhlükəsizlik,

ictimai sağlamlıq və biotəhlükəsizlik sahəsində uzunmüddətli dayanıqlı inkişaf üçün möhkəm zəmin formalaşdıracaqdır.

Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyi sahəsində görülmüş işlərin və müvafiq sahə üzrə mövcud vəziyyətin GZİT (Güclü və Zəif tərəflər, İmkanlar və Təhlükələr) təhlili aşağıdakı kimidir:

Güclü tərəflər	**Zəif tərəflər**
- qida təhlükəsizliyi sahəsində institusional çərçivənin formalaşdırılması və mərkəzləşdirilmiş idarəetmə mexanizmlərinin mövcudluğu; - qida təhlükəsizliyi sahəsində normativ hüquqi bazanın beynəlxalq tələblərə (Kodeks Alimentarius, ÜST-nin, BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının tövsiyələri) uyğunlaşdırılması istiqamətində görülmüş tədbirlər; - qida təhlükəsizliyi sahəsində risk əsaslı dövlət nəzarətinin tətbiqi, planlı və plandankənar yoxlamalar mexanizminin mövcudluğu; - qida məhsullarının laborator müayinəsi üzrə maddi-texniki bazanın mərhələli şəkildə gücləndirilməsi və akkreditasiya proseslərinin genişləndirilməsi; - idxal və ixrac olunan qida məhsullarına dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələrinə yaxın ərazilərdə baytarlıq, fitosanitar və qida təhlükəsizliyi üzrə nəzarət mexanizmlərinin formalaşdırılması; - əhali arasında qida təhlükəsizliyi və sağlam qidalanma mövzusunda maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi; - qida təhlükəsizliyi sahəsində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatlarla (BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı, ÜST və s.) əməkdaşlıq və texniki dəstək mexanizmlərinin mövcudluğu.	- qida tədarükü zəncirinin bütün mərhələlərini əhatə edən inteqrasiya olunmuş rəqəmsal izlənilmə sistemlərinin məhdud tətbiqi; - qida təhlükəsizliyi sahəsində sektorlararası (səhiyyə, kənd təsərrüfatı, ekologiya, bələdiyyələr) koordinasiyanın institusional səviyyədə tam formalaşmaması; - qida məhsullarının istehsalında antimikrob maddələrin istifadəsinə nəzarət və məlumat mübadiləsi mexanizmlərinin yetərli səviyyədə olmaması; - qida israfı və qida tullantılarının idarə edilməsi üzrə vahid institusional mexanizmin və kompleks yanaşmanın məhdud olması; - kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə aid olan qida istehsalçıları arasında qida təhlükəsizliyi tələblərinin tətbiqinin yetərli səviyyədə olmaması; - qida istehlakçıları tərəfindən məhsul etiketlərinin oxunması, məhsulun saxlanılması qaydalarına əməl edilməsi və qida təhlükəsizliyi davranışlarının kifayət qədər formalaşmaması.
İmkanlar	**Təhlükələr**
- qlobal səviyyədə qida təhlükəsizliyinə artan diqqət və beynəlxalq maliyyə, texniki dəstək imkanlarının genişləndirilməsi; - “Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasının tətbiqi ilə insan, heyvan və bitki sağlamlığının inteqrasiyası;	- iqlim dəyişikliyi nəticəsində temperatur artımı, quraqlıq və ekstremal hava hadisələrinin qida təhlükəsizliyi risklərini artırması; - antimikrob rezistentliyin sürətlə yayılması və müalicəyə davamlı infeksiyaların artması;

- rəqəmsal texnologiyaların (blokçeyn, IoT, süni intellekt) tətbiqi vasitəsilə qida tədarükü zəncirinin şəffaflığının və izlənilməsi imkanlarının artırılması; - sağlam, ekoloji cəhətdən təmiz, orqanik və bitki əsaslı qida məhsullarına artan qlobal tələbat fonunda ixrac potensialının genişləndirilməsi; - iqlimə uyğun və dayanıqlı aqrar istehsal texnologiyalarının tətbiqi yolu ilə məhsuldarlığın və təhlükəsizliyin artırılması; - maarifləndirmə nəticəsində və məqsədli qida davranış proqramları sayəsində qida israfının minimuma endirilməsi; - regional logistika və ticarət mərkəzi kimi Azərbaycan Respublikasının mövqeyinin daha da möhkəmləndirilməsi; - qida tullantılarının idarə edilməsi sahəsinə diqqət yetirilməsi və bu istiqamətdə aidiyyəti dövlət orqanlarına (qurumlarına) müvafiq tapşırıqlar verilməsi.	- zoonoz xəstəliklərin yayılma riskinin artması və bioloji təhlükəsizlik çağırışları; - qloballaşan və mürəkkəbləşən qida tədarükü zəncirlərində çirklənmə mənbələrinin müəyyən edilməsinin çətinləşməsi; - qida məhsullarının saxtalaşdırılması, yanlış etiketlənmə və istehlakçıların aldadılması hallarının artması; - qlobal böhranlar (pandemiya, geosiyasi gərginliklər) nəticəsində tədarük zəncirində fasilələrin yaranması.

Aparılmış GZİT təhlili göstərir ki, Azərbaycanda qida təhlükəsizliyi sahəsində institusional və normativ hüquqi baza formalaşmış olsa da, qlobal trendlər fonunda rəqəmsallaşma, sektorlararası inteqrasiya və risk əsaslı yanaşmanın dərinləşdirilməsi əsas prioritetlər kimi çıxış edir. Mövcud imkanlardan səmərəli istifadə edilməsi və müəyyən edilmiş zəif tərəflərin aradan qaldırılması 2027–2032-ci illər ərzində dayanıqlı və effektiv qida təhlükəsizliyi sisteminin formalaşdırılmasına şərait yaradacaqdır.

4. Dövlət Proqramının hədəf göstəriciləri

4.1. Dövlət Proqramı üzrə strateji baxış çərçivəsində aşağıdakılara nail olunacaqdır:

4.1.1. qida zəncirinə nəzarətin gücləndirilməsi yolu ilə əhalinin sağlam və təhlükəsiz qida ilə davamlı təmin edilməsinə;

4.1.2. istehlakçıların sağlam qidalanma vərdişlərinin artırılmasına və ictimai nəzarətin gücləndirilməsinə;

4.1.3. qida məhsullarının yeni ixrac bazarlarına çıxarılması istiqamətində icazələr alınmasının təmin edilməsinə;

4.1.4. qida subyektləri ilə əməkdaşlıq çərçivəsində onların fəaliyyətinin qida təhlükəsizliyi üzrə normativ hüquqi aktların tələblərinə uyğunluğunun təmin edilməsinə;

4.1.5. zərərli orqanizmlərin bitkiçilik məhsullarına zərərinin minimuma endirilməsinə;

4.1.6. qida məhsullarının izlənilməsi sisteminin qurulmasının başa çatdırılmasına;

4.1.7. istehsal, emal və ictimai iaşə müəssisələrində Təhlükənin Analizi və Kritik Nəzarət Nöqtələrinin (bundan sonra – HACCP) tətbiqinin sürətləndirilməsinə.

5. Dövlət Proqramının məqsədləri

5.1. Dövlət Proqramının əsas məqsədləri aşağıdakılardan ibarətdir:

5.1.1. milli qida təhlükəsizliyi sisteminin gücləndirilməsi;

5.1.2. qida mənşəli xəstəliklərin və təhlükələrin azaldılması;

5.1.3. qida təhlükəsizliyi sahəsində istehlakçıların və sahibkarların məlumatlılığının artırılması;

5.1.4. qida təhlükəsizliyinin təmin olunmasında istehlakçıların ictimai nəzarətinin gücləndirilməsi;

5.1.5. qida təhlükəsizliyi, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi;

5.1.6. qida istehsalı və emalı prosesində ekoloji cəhətdən təmiz və dayanıqlı metodların tətbiqinin təşviq edilməsi;

5.1.7. qida israfının qarşısının alınması üzrə tədbirlər görülməsi.

6. Dövlət Proqramının prioritet istiqamətləri

6.1. Dövlət Proqramı aşağıdakı prioritet istiqamətlər üzrə həyata keçiriləcəkdir:

6.1.1. qabaqcıl beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi:

6.1.1.1. əsaslandırma: qida təhlükəsizliyi sahəsində normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsinə dair hazırlanmış fəaliyyət çərçivəsi və proseslər normativ hüquqi aktların yüksək keyfiyyətini, məqsədlərə uyğunluğunu və normayaratma fəaliyyətinin şəffaflığını təmin etməyə imkan verir. Normativ hüquqi akt layihələrinin hazırlanması prosesində xüsusilə özəl sektordan maraqlı tərəflərin daha geniş miqyasda iştirakı və müzakirəsi, eləcə də hazırlanan layihələrin sahibkarlıq subyektlərinə təsirlərinin qiymətləndirilməsi, tənzimləmənin yaradılması zamanı özəl sektorun bu sahədə iştirakının stimullaşdırılması nəzərdə tutulur. “Bitki sağlamlığı haqqında” və “Heyvan sağlamlığı haqqında” Azərbaycan Respublikası qanunlarının qəbul edilməsinə ehtiyac vardır. Bundan əlavə, qida zəncirinin bütün mərhələlərində fəaliyyət göstərən sahibkarların normativ hüquqi aktlarla bağlı maarifləndirilməsinə və normativ hüquqi aktların tələblərinə onlar tərəfindən riayət edilməsinə diqqət artırılacaqdır;

6.1.1.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.1.2.1. “Bitki sağlamlığı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu layihəsinin və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin hazırlanması;

6.1.1.2.2. “Heyvan sağlamlığı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu layihəsinin və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin hazırlanması;

6.1.1.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.1.3.1. bitki sağlamlığı üzrə beynəlxalq standartların tələblərinə cavab verən “Bitki sağlamlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələri qəbul olunması üçün aidiyyəti üzrə təqdim ediləcəkdir;

6.1.1.3.2. heyvan sağlamlığı üzrə beynəlxalq standartların tələblərinə cavab verən “Heyvan sağlamlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələri qəbul olunması üçün aidiyyəti üzrə təqdim ediləcəkdir;

6.1.1.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: tədbirin həyata keçirilməsində qanunların və onlardan irəli gələn hüquqi aktların tətbiqində çətinliklərin qarşısını almaq üçün həmin hüquqi aktların hazırlanması prosesində ictimai müzakirəyə çıxarılması, maraqlı tərəflərin rəylərinin nəzərə alınması və onların tətbiqi ilə

bağlı təlimlərin təşkili, özəl sektorun könüllü nəzarət mexanizmlərinə riayət edib-etmədiyinin mütəmadi yoxlanılması kimi tədbirlər həyata keçiriləcəkdir;

6.1.2. qida zəncirinə nəzarət sahəsində infrastruktur təminatı və laboratoriya xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi:

6.1.2.1. əsaslandırma: infrastruktur təminatının təkmilləşdirilməsi istiqamətində ötən dövr ərzində bir sıra işlər görülməsinə baxmayaraq, bu sahədə yeni çağırışlara və tələblərə cavab verən daha təkmil infrastruktura malik laboratoriya xidmətlərinə ehtiyac vardır. Belə ki, ölkənin qida təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi, idxal-ixrac əməliyyatlarının daha şəffaf və sürətli icra edilməsi məqsədilə qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı laboratoriyalarının təkmilləşdirilməsi və müayinə imkanlarının artırılması aktuallığını saxlayır;

6.1.2.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.2.2.1. qida təhlükəsizliyi, heyvan sağlamlığı və bitki sağlamlığı sahəsində fəaliyyət göstərən mövcud dövlət laboratoriyalarının təkmilləşdirilməsi və müayinə imkanlarının genişləndirilməsi;

6.1.2.2.2. yüksək biotəhlükəsizlik tələblərinə cavab verən laboratoriya kompleksinin və vivariumun yaradılmasının təmin edilməsi;

6.1.2.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.2.3.1. yeni metodların tətbiqinə və analitik sınaqların sayının artmasına nail olunacaqdır;

6.1.2.3.2. yüksək biotəhlükəsizlik tələblərinə cavab verən laboratoriya kompleksi istifadəyə veriləcəkdir;

6.1.2.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: qida təhlükəsizliyi, baytarlıq və fitosanitar laboratoriya metodlarının beynəlxalq akkreditasiya prosesinin uzun və mürəkkəb olması, böhran vəziyyətlərində yetərsiz resurslar və təcili reaksiya çətinlikləri kimi risklərin qarşısını almaq üçün laboratoriyaların maddi-texniki təchizatının möhkəmləndirilməsi məqsədəmüvafiqdir. Həmçinin, laboratoriya mütəxəssislərinin bilik və bacarıqlarının artırılması məqsədilə yerli və beynəlxalq təlim proqramları təşkil edilməli və akkreditasiya prosesinin sürətləndirilməsi üçün ISO, TürkAK və DakkS kimi beynəlxalq təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq qurulmalıdır;

6.1.3. qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində elm, təhsil və kadr potensialının gücləndirilməsi:

6.1.3.1. əsaslandırma: əmək bazarındakı dəyişikliklərə, texnoloji yeniliklərə və cəmiyyətin ehtiyaclarına uyğun olaraq, ali təhsil müəssisələrinin tədris planlarında mütəmadi şəkildə təkmilləşdirmələr və yenilənmələr aparılması, o cümlədən ali təhsil müəssisələri ilə daha sıx əlaqələr qurulması yolu ilə ixtisaslı kadr potensialının artırılması üzrə işlərin davamlı şəkildə görülməsi zəruridir. Eyni zamanda, özəl sektorda qida, baytarlıq və bitkiçilik obyektlərində çalışan kadrlar üçün nəzəri və praktiki bilikləri əhatə edən kursların keçirilməsi və fənn proqramlarına “Sağlam qidalanma” ilə bağlı mövzuların daxil edilməsi məqsədəmüvafiqdir;

Bundan əlavə, qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların texniki komitələri ilə birlikdə iş və elmi araşdırmalar aparılmasının təkmilləşdirilməsi və qida təhlükəsizliyi sahəsində elmi məlumat bazasının genişləndirilməsi vacibdir;

6.1.3.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.3.2.1. ali təhsil müəssisələrində qida təhlükəsizliyi, bitki və heyvan sağlamlığı üzrə müasir tələblərə uyğun kadr hazırlığının təkmilləşdirilməsi;

6.1.3.2.2. qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların texniki komitələrinin fəaliyyətində yerli mütəxəssislərin iştirakının artırılması;

6.1.3.2.3. ümumi təhsil pilləsi üzrə hazırlanan müvafiq dərsliklərə sağlam qidalanmaya və zoonoz xəstəliklərə dair materialların daxil edilməsi;

6.1.3.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.3.3.1. qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı üzrə yeni fənn proqramlarının ali təhsil müəssisələrində tədrisinə başlanılacaqdır;

6.1.3.3.2. qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların texniki komitələri tərəfindən hazırlanan normativ sənədlərdə və elmi araşdırmalar aparılmasında yerli mütəxəssislərin potensialından istifadə edilməsinə nail olunacaqdır;

6.1.3.3.3. ümumi təhsil müəssisələrində sağlam qidalanma ilə və zoonoz xəstəliklərlə bağlı məlumatlılıq səviyyəsi artırılacaqdır;

6.1.3.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: təcrübəli mütəxəssis və müəllim heyətinin çatışmazlığı və qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatlara çıxış imkanlarının məhdudluğu kimi çətinliklər yarana bilər. Bununla bağlı, dövlət səviyyəsində müvafiq sahələrdə fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələrin gücləndirilməsi nəzərdə tutulur;

6.1.4. qida təhlükəsizliyinə nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi:

6.1.4.1. əsaslandırma: qida təhlükəsizliyi insanların həyat və sağlamlığına, iqtisadi inkişafa birbaşa təsir edən strateji sahələrdən biridir. Yeni qida texnologiyalarının inkişafı, beynəlxalq ticarət əlaqələrinin genişlənməsi və iqlim dəyişikliyi kimi amillər qida təhlükəsizliyi sisteminin daha da təkmilləşdirilməsini zəruri edir.

Qida mənşəli xəstəliklərin və toksinlərin insan sağlamlığına vurduğu zərər ciddi sosial və iqtisadi itkilərə səbəb olur. ÜST-nin məlumatına görə, hər il milyonlarla insan qida mənşəli infeksiyalara yoluxur, bu isə səhiyyə xərclərinin artmasına və insanların iş qabiliyyətinin azalmasına gətirib çıxarır. Bundan əlavə, qida məhsullarının beynəlxalq bazarlara çıxışı üçün yüksək qida təhlükəsizliyi tələblərinə uyğun olması vacibdir. Avropa İttifaqı, ABŞ və digər inkişaf etmiş ölkə bazarlarında qida təhlükəsizliyinə dair tələblər sərtləşdirilir. Qida təhlükəsizliyi sisteminin təkmilləşdirilməsi yerli məhsulların ixrac imkanlarını da genişləndirəcəkdir.

Nəzarət tədbirlərinin effektivliyinin artırılması üçün yoxlamalar, nümunələrin götürülməsi və s. istiqamətlər üzrə təlimatların hazırlanması olduqca vacibdir.

Həmçinin, ev şəraitində və ailə təsərrüfatları tərəfindən hazırlanan məhsulların bazara yerləşdirilməsi mexanizminin müəyyənləşdirilməsinə də ehtiyac vardır;

6.1.4.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.4.2.1. qida müəssisələrində HACCP-a əsaslanan daxili nəzarət sisteminin formalaşdırılması istiqamətində tədbirlər görülməsi;

6.1.4.2.2. qida məhsullarının qanunsuz küçə ticarətinin qarşısının alınması istiqamətində nəzarətin gücləndirilməsi;

6.1.4.2.3. ev şəraitində və ailə təsərrüfatları tərəfindən hazırlanan qida məhsullarının bazara yerləşdirilməsi mexanizminin formalaşdırılması;

6.1.4.2.4. baytarlıq və fitosanitar nəzarətinə aid qeyri-qida məhsullarının istehsalı, emalı, saxlanılması, satışı obyektlərinin (heyvan mənşəli xammalın, genetik materialların, baytarlıq preparatlarının, bitki mühafizə vasitələrinin, pestisidlərin və gübrələrin anbarları və satış yerləri və s.) qeydiyyatı və təsdiqi mexanizminin formalaşdırılması;

6.1.4.2.5. qida, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti sahələrində qadağan olunmuş mallara dair vahid siyahının hazırlanması;

6.1.4.2.6. qida obyektlərinin tikintisi üzrə preventiv (xəbərdaredici) qida təhlükəsizliyi nəzarəti mexanizminin yaradılması;

6.1.4.2.7. allergenlərin etiketlənməsinə nəzarətin gücləndirilməsi və maarifləndirmə tədbirlərinin aparılması;

6.1.4.2.8. stasionar tibb müəssisələrində müxtəlif xəstəliklər üzrə qidalanmaya dair metodiki vəsaitin hazırlanması;

6.1.4.2.9. qida zəhərlənmələri zamanı ilk yardım göstərilməsinə dair təlimatın hazırlanması;

6.1.4.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.4.3.1. qida müəssisələrinin 80 faizində HACCP-ın tətbiqinə nail olunacaqdır;

6.1.4.3.2. qanunsuz küçə ticarəti hallarının azaldılmasına nail olunacaqdır;

6.1.4.3.3. ev şəraitində və ailə təsərrüfatları tərəfindən hazırlanan qida məhsullarının bazara yerləşdirilməsi ilə bağlı tənzimləmə mexanizminin tətbiqinə başlanılacaqdır;

6.1.4.3.4. baytarlıq və fitosanitar nəzarətinə aid qeyri-qida obyektlərinin qeydiyyatı və təsdiqinə dair normativ hüquqi aktların tələbləri barədə məlumatlandırma işləri həyata keçiriləcəkdir;

6.1.4.3.5. qida, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti sahəsində qadağan olunmuş malların siyahısı təsdiqlənəcək və Agentliyin rəsmi internet informasiya ehtiyatında yerləşdiriləcəkdir;

6.1.4.3.6. qida obyektlərinin tikintisinin və fəaliyyətinin mövcud tələblərə uyğunluğu təmin olunacaqdır;

6.1.4.3.7. qida məhsullarında allergenlər üzrə maarifləndirmə tədbirləri həyata keçiriləcəkdir;

6.1.4.3.8. stasionar tibb müəssisələrində xəstələrin qidalanması üzrə metodiki vəsait təsdiq ediləcəkdir;

6.1.4.3.9. qida zəhərlənmələrinin qarşısının alınması üzrə təlimat təsdiq ediləcəkdir;

6.1.4.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: məlumatların gec və ya natamam paylaşılması, bəzi qida obyektləri tərəfindən HACCP-ın düzgün tətbiq edilməməsi və qida obyektlərinin tikintisi və fəaliyyəti zamanı mövcud tələblərə kifayət qədər əməl edilməməsi bu məsələlərə daha diqqətli yanaşmanı tələb edir. Agentlik və aidiyyəti qurumların məlumat bazalarının inteqrasiyası və real vaxt rejimində məlumat mübadiləsinin aparılması, HACCP-ın düzgün tətbiqi vəziyyətinin yoxlanılması, məlumatlandırma işinin və keyfiyyət standartlarının tətbiqinin təbliği, o cümlədən mütəmadi təşviq və maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi ilə tədbirlərin icrasına nail olmaq mümkün olacaqdır;

6.1.5. heyvan sağlamlığına və biotəhlükəsizliyə nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi:

6.1.5.1. əsaslandırma: baytarlıq sahəsində müasir texnologiyaların və innovativ həllərin tətbiqi çox vacibdir. Heyvanların İdentifikasiyası və Qeydiyyatı Sisteminin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi və funksionallığının artırılması heyvan sağlamlığı və bioloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi istiqamətində vacib əhəmiyyət kəsb edir. Bu texnologiyalar heyvanların düzgün qeydiyyatını təmin edərək onların sağlamlıq vəziyyətini izləmək və müvafiq tədbirləri zamanında tətbiq etmək imkanı yaradır. Bu cür sistemlər informasiya axınının dəqiqliyini və sürətini təmin edir, həmçinin dövlət orqanları (qurumları) və baytar həkimlər üçün əhəmiyyətli məlumatların əlçatanlığını asanlaşdırır.

Heyvan sağlamlığının izlənilməsi, epizootiya əleyhinə tədbirlər, karantin və məhdudiyyətlər barədə məlumatların real vaxt rejimində idarə olunması tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün vacibdir. Heyvan sağlamlığının davamlı izlənilməsi ölkə üzrə epizootik sabitliyin qorunmasına və profilaktik tədbirlərin effektivliyinin artırılmasına xidmət edəcəkdir.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, mütəxəssislərin uçotu və məlumatların vahid bazada toplanması bu sahədə qərar qəbuletmə proseslərini sürətləndirəcək və effektivliyi artıracaqdır. Baytarlıq preparatlarının dövriyyəsinə nəzarət mexanizminin təkmilləşdirilməsi sağlamlıq sisteminin effektivliyini artırmaq üçün vacibdir. Yeni nəzarət mexanizminin tətbiqi və bu mexanizmin avtomatlaşdırılması, həmçinin müvafiq monitorinq proqramlarının hazırlanması baytarlıq preparatlarının düzgün və təyinatı üzrə istifadəsini təmin edəcəkdir. Bu həm də qeyri-qanuni və ya zərərli preparatlardan istifadənin qarşısını alacaq və ümumi sağlamlıq sisteminə təhlükə yarada biləcək riskləri minimuma endirəcəkdir;

6.1.5.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.5.2.1. Naxçıvan iqtisadi rayonunda dabaq xəstəliyindən azad zonanın yaradılması;

6.1.5.2.2. heyvan xəstəliklərindən azad təsərrüfatların (kompartmentlərin) yaradılmasının təşviqi;

6.1.5.2.3. heyvanların identikləşdirilməsi prosesinin davam etdirilməsi;

6.1.5.2.4. sahibsiz heyvanların sığınacaqla təmin edilməsi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi;

6.1.5.2.5. heyvandarlıqda istifadəsi qadağan edilən aktiv maddələrin siyahısının müəyyən edilməsi;

6.1.5.2.6. iri və xırdabuynuzlu heyvanların erkən yaşda kəsilməsinin qarşısının alınması istiqamətində maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi;

6.1.5.2.7. heyvanların yaşa, çəkiyə və cinsə görə kəsiminin tənzimlənməsinə dair beynəlxalq təcrübənin araşdırılması və təkliflərin hazırlanması;

6.1.5.2.8. baytarlıq mütəxəssislərinin qeydiyyatı və sertifikatlaşdırılması mexanizminin formalaşdırılması;

6.1.5.2.9. dövlət baytarlıq nəzarəti tədbirlərinə özəl baytarların cəlb edilməsi mexanizminin hazırlanması;

6.1.5.2.10. baytarlıq preparatlarının istehsalı və emalı ilə məşğul olan xarici və yerli obyektlərdə Qabaqcıl İstehsal Təcrübəsi tələblərinə uyğunluqla bağlı audit mexanizminin hazırlanması;

6.1.5.2.11. ölmüş heyvanların və bioloji tullantıların utilizasiyası üzrə müəssisələr yaradılmasının təşviqi;

6.1.5.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.5.3.1. Naxçıvan iqtisadi rayonunun ərazisində dabaq xəstəliyindən azad zona yaradılacaqdır;

6.1.5.3.2. heyvan xəstəliklərindən azad olması nəzərdə tutulan təsərrüfatlar müəyyən ediləcək və həmin təsərrüfatlarda beynəlxalq tələblərə uyğun baytarlıq tədbirləri həyata keçiriləcəkdir;

6.1.5.3.3. heyvanların identikləşdirilməsi nəticəsində onların sağlamlığının və heyvan mənşəli məhsulların izlənilməsinə nail olunacaqdır;

6.1.5.3.4. tikilmiş heyvan sığınacaqlarına sahibsiz heyvanların qəbuluna başlanılacaqdır;

6.1.5.3.5. tətbiqi qadağan edilən aktiv maddələrin istifadəsinin tənzimlənməsinə nail olunacaqdır;

6.1.5.3.6. iri və xırdabuynuzlu heyvanların erkən yaşda kəsilməsinin qarşısının alınması istiqamətində paylaşılmış maarifləndirmə materiallarının izlənilmə sayı 30000-ə çatdırılacaqdır;

6.1.5.3.7. yaş, çəki və cinsdən asılı olaraq heyvanların kəsilməsinin tənzimlənməsi üzrə normativ hüquqi aktlar təkmilləşdiriləcəkdir;

6.1.5.3.8. baytarlıq mütəxəssislərinin qeydiyyatı və sertifikatlaşdırılması mexanizmi tətbiq ediləcəkdir;

6.1.5.3.9. özəl baytar həkimlərlə tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq müqavilələrinin bağlanılması prosesi həyata keçiriləcəkdir;

6.1.5.3.10. baytarlıq preparatlarının istehsalı və emalı ilə məşğul olan xarici və yerli obyektlərdə Qabaqcıl İstehsal Təcrübəsi qiymətləndirilməsinin aparılmasına başlanılacaqdır;

6.1.5.3.11. ölmüş heyvanların və bioloji tullantıların utilizasiyası üzrə müəssisələrin yaradılmasına (layihələndirilməsinə) dair sahibkarlıq subyektləri tərəfindən daxil olan müraciətlər qiymətləndiriləcəkdir;

6.1.5.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: heyvan sağlamlığı sahəsində müasir texnologiyaların tətbiqində gecikmələr və yenilənmə proseslərinin ləngiməsi, qeyri-dəqiq məlumat toplanılması, analitik səhvlərin yaranması, yeni infeksion xəstəliklərin və epidemiyaların ortaya çıxması kimi risklər mövcud ola bilər. Onların qarşısının alınması üçün prioritetlərin düzgün müəyyən edilməsi, rəqəmsal monitorinq sistemlərinin və mərkəzləşdirilmiş məlumat bazalarının formalaşdırılması və istifadəsi, avtomatlaşdırılmış məlumat emalı və keyfiyyətə nəzarət mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsi, sürətli müdaxilə mexanizmlərinin qurulması və müntəzəm risk analizinin aparılması kimi tədbirlər həyata keçirilə bilər;

6.1.6. bitki sağlamlığına və biotəhlükəsizliyə nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi:

6.1.6.1. əsaslandırma: qida təhlükəsizliyinin əsas tərkib elementlərindən biri olan bitki sağlamlığı iqtisadiyyata, insanın həyat və sağlamlığına və ətraf mühitə birbaşa təsir edən mühüm sahələrdəndir. Hazırda dünyada baş verən iqlim dəyişikliyi, yağıntıların qeyri-bərabər paylanması, havanın mövsümə uyğun olmaması və digər amillər bitkilərin vegetativ inkişafına mənfi təsir göstərməklə yanaşı, zərərli orqanizmlərin yayılma arealının genişlənməsinə, onların zərərvurma müddətinin dəyişməsinə və bütövlükdə ölkədə fitosanitar vəziyyətin pisləşməsinə, kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın aşağı düşməsinə, bitki mühafizə tədbirlərinin həcminin artmasına səbəb olmaqla bu istiqamətdə artan resurslara tələbat yaradır. Sadalanan səbəblər bitki sağlamlığı sisteminin daha da təkmilləşdirilməsini zəruri edir. Bitki sağlamlığı sahəsində həyata keçirilən fitosanitar nəzarətin səviyyəsinin beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılması və təkmilləşdirilməsi məqsədilə bitkiçilik məhsullarının ilkin istehsalı təsərrüfatlarında aparılan monitorinq və fitosanitar müşahidələr nəticəsində böyük həcmdə məhsul itkisinə səbəb olan, ölkə ərazisində yayılması yüksək risk daşıyan, eyni zamanda bitki və bitkiçilik məhsullarının beynəlxalq ticarətinə maneə ola biləcək, xüsusən də karantin tətbiq edilən zərərli orqanizmlərin mövcudluğunu və yayıldığı əraziləri müəyyən etməklə operativ və səmərəli məhdudlaşdırıcı və ləğvedici tədbirlərin həyata keçirilməsi hədəflənmişdir. Bu tədbirlərin həyata keçirilməsi ilə qida ehtiyatının əsasını təşkil edən kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalında yarana biləcək itkilər azalacaq, bitki və bitkiçilik məhsullarının rəqabətqabiliyyətliliyi artacaq, habelə idxalçı ölkələrin müvafiq tələbləri qarşılanacaqdır.

Eləcə də, bu sahədə fəaliyyət göstərən kadrların bilik və bacarıqlarının artırılmasına, müxtəlif proqramlar üzrə işlərin aparılmasına ehtiyac vardır;

6.1.6.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.6.2.1. zərərli orqanizmlərdən azad zonanın, istehsal yeri və ya istehsal sahələrinin müəyyən edilməsi;

6.1.6.2.2. zəhərli kimyəvi maddələrin kənd təsərrüfatında istifadəsinin azaldılması və alternativ bioloji üsulların tətbiqinin təşviqi;

6.1.6.2.3. bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi maddələrin qeydiyyatı prosesinin qabaqcıl beynəlxalq təcrübə əsasında təkmilləşdirilməsi;

6.1.6.2.4. zərərli orqanizmlərin müşahidəsi və monitorinqi sisteminin təkmilləşdirilməsi;

6.1.6.2.5.bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi maddələrin dövriyyəsinin izlənilməsi üçün AQTİS-də müvafiq altsistemin formalaşdırılması;

6.1.6.2.6. bitkiçilik məhsullarının ixracının artırılması məqsədilə Qabaqcıl kənd təsərrüfatı təcrübələrinin tətbiqinin təşviqi və maarifləndirmə işlərinin genişləndirilməsi;

6.1.6.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.6.3.1. zərərli orqanizmlərdən azad statusuna malik 4 zona, istehsal yerləri və ya istehsal sahələri müəyyən ediləcəkdir;

6.1.6.3.2. zəhərli kimyəvi maddələrin kənd təsərrüfatında istifadəsi azaldılacaq və alternativ bioloji üsulların tətbiqi genişləndiriləcəkdir;

6.1.6.3.3. bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi maddələrin qeydiyyatı prosesinin yeni qaydalara uyğun həyata keçirilməsinə başlanılacaqdır;

6.1.6.3.4. monitorinq nəticələrinə əsasən aşkarlanan zərərli orqanizmlərə qarşı fitosanitar tədbirləri görüləcəkdir;

6.1.6.3.5. bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi maddələrin dövriyyəsinin izlənilməsi üçün AQTİS-də müvafiq altsistem fəaliyyətə başlayacaqdır;

6.1.6.3.6. qabaqcıl kənd təsərrüfatı təcrübələrinin tətbiqinə dair sahibkarların və ictimaiyyətin məlumatlılıq səviyyəsinin artırılmasına nail olunacaqdır;

6.1.6.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: müvafiq sahədə fəaliyyət göstərən sahibkarların və digər maraqlı tərəflərin bitki sağlamlığı sahəsində normativ hüquqi aktlara edilmiş dəyişikliklərə, qəbul edilmiş yeni norma və qaydalara adaptasiyasında çətinlik, bitkiçilik məhsullarının ilkin istehsalı təsərrüfatlarının say çoxluğu, qurumlararası məlumat bazalarının tam inteqrasiyasının olmaması gözlənilən nəticələrə nail olmaqda müəyyən çətinliklər yarada bilər. Lakin bitki sağlamlığı sahəsində aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) arasında informasiya mübadiləsi mexanizminin qurulması, əlaqəli iş prinsipinin yaradılması, bitki və bitkiçilik məhsullarının, o cümlədən bitki mühafizə və aqrokimyəvi maddələrin istehsalında, daxili və beynəlxalq daşınmasında maraqlı olan tərəflərin Agentliklə əməkdaşlığı çərçivəsində, qlobal iqlim dəyişikliyi fonunda əhaliyə bitki sağlamlığının əhəmiyyətinin təbliği ilə nəzərdə tutulan tədbirlərin icrasını həyata keçirmək mümkün olacaqdır. Eyni zamanda risklərin neytrallaşdırılması imkanları ətraflı qiymətləndiriləcək və tədbirlərin icra mexanizmləri dəqiq göstəriləcəkdir;

6.1.7. "Vahid Sağlamlıq" konsepsiyasının tətbiqinin genişləndirilməsi:

6.1.7.1. əsaslandırma: "Vahid Sağlamlıq" konsepsiyasının tətbiqi zoonoz xəstəliklərin qarşısının alınması, qida təhlükəsizliyi, antimikrob rezistentliyin effektiv idarə olunması, ətraf mühitin qorunması, iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşma və pandemiyalara hazırlıq baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu konsepsiya insan, heyvan və ətraf mühit sağlamlığı arasında mövcud olan qarşılıqlı əlaqəni şərtləndirir. Eyni zamanda sektorlararası əməkdaşlığı təşviq edərək qlobal sağlamlıq təhlükəsizliyinin gücləndirilməsinə təkan verir;

6.1.7.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.7.2.1. zoonoz xəstəliklərə qarşı mübarizə tədbirlərinə dair Milli Strategiyanın hazırlanması və icrası;

6.1.7.2.2. antimikrob rezistentliklə mübarizəyə dair tədbirlər görülməsi;

6.1.7.2.3. “Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasının tətbiqi üzrə aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) arasında çərçivə əməkdaşlığının qurulması, operativ koordinasiya mexanizminin yaradılması və vahid kommunikasiya strategiyasının tətbiqi;

6.1.7.2.4. zoonoz epidemiya və pandemiya riskinin azaldılması, qarşısının alınması üçün hazırlıq, erkən xəbərdarlıq və erkən aşkarlama sistemlərinin qurulması;

6.1.7.2.5. “Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasının həyata keçirilməsi üçün normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi, informasiya sistemlərinin (ehtiyatlarının), habelə fövqəladə halların idarə olunmasının təşkili;

6.1.7.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.7.3.1. insanlar və heyvanlar arasında zoonoz xəstəliklərin yaratdığı sağlamlıq riskləri azaldılacaq, bunun nəticəsində xəstələnmə və ölüm hallarının azalmasına nail olunacaqdır;

6.1.7.3.2. antimikrob rezistentliyin azaldılması məqsədilə metodiki vəsaitlər hazırlanıb təsdiq ediləcəkdir;

6.1.7.3.3. qurumlar üçün əlçatan olan məlumat bazaları yaradılacaq və məlumatların qarşılıqlı mübadiləsi təmin ediləcəkdir;

6.1.7.3.4. erkən xəbərdarlıq və erkən aşkarlama sistemlərinin tətbiqi həyata keçiriləcəkdir;

6.1.7.3.5. informasiya sistemlərinin və risk idarəetmə mexanizmlərinin effektiv istifadəsi nəticəsində zoonoz xəstəliklərin və qida təhlükəsizliyi ilə bağlı digər risklərin idarə olunması və məlumat mübadiləsi asanlaşdırılacaqdır;

6.1.7.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: insan, heyvan və ətraf mühit sağlamlığı üzrə qurumlar arasında koordinasiyanın yetərsiz olması, mövcud normativ hüquqi aktların “Vahid Sağlamlıq” prinsiplərinə tam uyğun olmaması, cəmiyyətin və hətta mütəxəssislərin bu yanaşmanın əhəmiyyəti barədə yetərincə məlumatlı olmaması kimi risklər qarşıya çıxa bilər. Belə risklərin qarşısının alınması üçün dövlətin və beynəlxalq donorların dəstəyi ilə layihələrin həyata keçirilməsi, “Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasını dəstəkləyən normativ hüquqi aktların qəbul edilməsi, antibiotiklərin istifadəsinə ciddi nəzarət və buna dair maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi, media və təlim proqramları vasitəsilə bu yanaşmanın faydaları barədə məlumatlandırma işlərinin aparılması kimi tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədəuyğundur;

6.1.8. qida zəncirinə nəzarət sahəsində innovativ üsulların tətbiqinin genişləndirilməsi:

6.1.8.1. əsaslandırma: Agentlik öz funksiyalarını operativ, tam və dəqiq yerinə yetirmək üçün tələb etdiyi məlumatların mövcudluğunu təmin etmək məqsədilə digər dövlət orqanlarının (qurumlarının) informasiya sistemləri (ehtiyatları) arasında inteqrasiya səviyyəsinin artırılması istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atmışdır. Lakin müxtəlif səlahiyyətli orqanların (qurumların) informasiya sistemlərinin mövcud inteqrasiya səviyyəsi bəzi hallarda qida təhlükəsizliyini təmin etmək və insan sağlamlığını qorumaq üçün tədbirlərin operativ icrasına imkan vermir. Belə ki, digər dövlət orqanlarının (qurumlarının) informasiya sistemləri (ehtiyatları) arasında inteqrasiya tədbirlərinin artırılmasına və təkmilləşdirilməsinə hələ də ehtiyac vardır.

Bununla yanaşı, rəqəmsal texnologiyaların və elektron xidmətlərin tətbiqi sahəsində əhəmiyyətli irəliləyişlərə baxmayaraq, innovativ həllərin mütəmadi mənimsənilməsinə və inteqrasiyasına ehtiyac qalmaqdadır. Eyni zamanda, qida

məhsullarına nəzarət üçün (onların izlənilməsi, saxtalaşdırılmasının qarşısının alınması və s.) qida subyektləri tərəfindən müasir texnologiyalardan və süni intellektdən istifadə ən vacib məsələlərdən biridir. Belə ki, istehlakçılara və sahibkarlara göstərilən xidmətlərin təmin edilməsi məqsədilə yeni texnologiyaların və innovativ üsulların tətbiqinin genişləndirilməsi vacibdir;

6.1.8.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.8.2.1. Agentliyin və digər dövlət orqanlarının (qurumlarının) informasiya sistemləri (ehtiyatları) arasında inteqrasiyanın genişləndirilməsi;

6.1.8.2.2. AQTİS-in heyvan sağlamlığı altsisteminin təkmilləşdirilməsi (elektron hesabatlılıq, xəritələşmə və s.);

6.1.8.2.3. AQTİS-də vahid izləmə altsisteminin proqram təminatının hazırlanması və qida zənciri sahəsində fəaliyyət göstərən qida subyektlərinin həmin proqram təminatına qoşulması;

6.1.8.2.4. qida subyektləri tərəfindən qida təhlükəsizliyinin təmin olunmasına dair innovativ üsulların tətbiqinin təşviqi (rəqəmsal monitorinq sistemləri, bakteriyaların sensorla izlənilməsi və s.);

6.1.8.2.5. qida məhsullarının saxtalaşdırılmasının qarşısının alınması üçün rəqəmsal texnologiyalardan (Radiotezlikli İdentifikasiya, IoT və s.) istifadənin təşviqi;

6.1.8.2.6. qida subyektlərində daxili nəzarət sisteminə və elektron izlənilməyə dair proqram təminatının hazırlanması və tətbiqinin təşviqi;

6.1.8.2.7. AQTİS-də nəzarət və tənzimləmə fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması, habelə sahibkarların və istehlakçıların maarifləndirilməsi məqsədilə süni intellektə əsaslanan təhlil və proqramlaşdırma üsullarının tətbiqi;

6.1.8.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.8.3.1. bütün aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) arasında məlumatların real vaxt rejimində ötürülməsi təmin olunacaqdır;

6.1.8.3.2. baytarlıq məlumatları elektron formatda təqdim ediləcək və ondan istifadə asanlaşacaqdır;

6.1.8.3.3. istehsaldan son istehlakçıyadək hər bir mərhələdə (istehsal, emal, dövriyyə və istehlak) qida məhsullarının izlənilməsi təmin ediləcəkdir;

6.1.8.3.4. qida subyektləri tərəfindən qida təhlükəsizliyinin təmin olunmasına dair innovativ üsulların tətbiqi ilə bağlı ilk pilot layihələrin və qida məhsullarında təhlükəsizlik və keyfiyyətin monitorinqi üçün sistemlərin tətbiqinə başlanılacaqdır;

6.1.8.3.5. qida istehsalı, emalı, daşınması və satışına qədər bütün mərhələlərdə müasir texnologiyaların tətbiqinə başlanılacaqdır;

6.1.8.3.6. pilot layihə qismində 50 qida subyektinin vahid izlənilməyə dair proqram təminatına qoşulması təmin ediləcəkdir;

6.1.8.3.7. qida təhlükəsizliyi ilə bağlı risklərin və potensial problemlərin təhlilinə imkan verən süni intellekt modeli tətbiq ediləcəkdir;

6.1.8.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: Agentliyin və digər qurumların müvafiq sistemlərinin inteqrasiyası infrastruktur və maliyyə məsələsi baxımından proses müəyyən qədər uzana bilər. Bundan əlavə, yeni texnologiyaların tətbiqi qida subyektləri tərəfindən əlavə xərc baxımından ilkin mərhələdə birmənalı qarşılanmayacaqdır. Bunun qarşısının alınması üçün ilk növbədə qurumlarla müvafiq informasiya sistemlərinin (ehtiyatlarının) inteqrasiyasının başa çatdırılması nəzərdən keçiriləcəkdir. Qida obyektlərində məhsulların izlənilməsi üçün müasir texnologiyalardan istifadənin təbliği və bunun vacibliyi, onlar üçün yaradacağı üstünlüklər barədə məlumatlar verilməklə müvafiq istiqamət üzrə onların tətbiqinin təşviqi genişləndiriləcəkdir;

6.1.9. idxal, ixrac nəzarətinin və beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi:

6.1.9.1. əsaslandırma: idxal və ixrac üzrə nəzarətin gücləndirilməsi və beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli və vacib addımlar atılmışdır. Eyni zamanda Agentlik ölkənin ticarət tərəfdaşlarını qida təhlükəsizliyi sahəsində hüquqi aktlarda dəyişikliklər barədə məlumatlandırmaq üçün mütəmadi tədbirlər görür və onlarla sağlamlıq sertifikatlarının qarşılıqlı qəbulu üzrə səmərəli işləyir.

İxrac tərəfdaşlığının genişləndirilməsi və qarşılıqlı razılıq əldə edilməsi, eyni zamanda idxal və ixrac əməliyyatları üzrə dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələrinə yaxın ərazilərdə qida təhlükəsizliyi, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti üzrə məntəqələrin qurulması istiqamətində işlərin davam etdirilməsi olduqca vacibdir. Bundan əlavə, qabaqcıl beynəlxalq təcrübənin mənimsənilməsi və təcrübə mübadiləsinin təmin olunması üçün qarşılıqlı əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi məqsədəuyğundur;

6.1.9.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.9.2.1. idxal və ixrac əməliyyatları üzrə dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələrinə yaxın ərazilərdə qida təhlükəsizliyi, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti üzrə məntəqələrin qurulması;

6.1.9.2.2. transsərhəd heyvan xəstəliklərinə və bitki zərərvericilərinə qarşı mübarizənin gücləndirilməsi ilə bağlı qonşu ölkələrlə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi;

6.1.9.2.3. arıçılıq məhsullarının (o cümlədən balın) xarici ölkələrə, xüsusilə Avropa İttifaqı ölkələrinə ixracı üçün müvafiq icazənin alınması ilə bağlı iş aparılması;

6.1.9.2.4. quşçuluq məhsullarının (o cümlədən yumurtanın) yeni bazarlara ixracı üçün müvafiq icazənin alınması ilə bağlı iş aparılması;

6.1.9.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.9.3.1. idxal və ixrac edilən məhsulların baytarlıq və fitosanitar yoxlamalarının həyata keçirilməsi üçün 2 yeni qida təhlükəsizliyinə nəzarət məntəqəsi fəaliyyətə başlayacaqdır;

6.1.9.3.2. heyvan xəstəliklərinin və bitki zərərvericilərinin yayılması zamanı qonşu ölkələrlə birlikdə mübarizə mexanizmlərinin səmərəli şəkildə tətbiq olunması həyata keçiriləcəkdir;

6.1.9.3.3. Azərbaycan Respublikasında istehsal olunan arıçılıq məhsullarının (o cümlədən balın) xarici ölkələrə, xüsusən Avropa İttifaqı ölkələrinə ixrac edilə bilməsi üçün müvafiq icazənin alınmasına nail olunacaqdır;

6.1.9.3.4. yeni bazarlara quşçuluq məhsullarının (o cümlədən yumurtanın) ixracına dair icazənin alınmasına nail olunacaqdır;

6.1.9.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: idxal və ixrac əməliyyatları üzrə dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələrinə yaxın ərazilərdə qida təhlükəsizliyi, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti məntəqələrinin qurulması və transsərhəd əməkdaşlığın gücləndirilməsi zamanı əsas risklərə nəzarət mexanizmlərinin uyğunsuzluğu, məlumat mübadiləsinin gecikməsi, infrastruktur və kadr çatışmazlığı, eləcə də yoluxucu heyvan xəstəliklərinin və bitki zərərvericilərinin sürətlə yayılması ehtimalı daxildir. Bu risklərin qarşısının alınması üçün qonşu ölkələrlə vahid nəzarət protokollarının razılaşdırılması, operativ məlumat mübadiləsi sistemlərinin qurulması, birgə monitorinq və təlimlərin təşkili, laboratoriya potensialının gücləndirilməsi və sərhəd nəzarətində riskə əsaslanan yanaşmanın tətbiqi zəruridir;

6.1.10. istehlakçıların sağlam qidalanma vərdişlərinin inkişaf etdirilməsi və ictimai nəzarətinin gücləndirilməsi:

6.1.10.1. əsaslandırma: qida təhlükəsizliyi ilə bağlı əhalinin maarifləndirilməsi və sağlam qidalanmanın təşviqi cəmiyyətdə sağlam həyat tərzinin formalaşmasına, qida mənşəli və qeyri-sağlam qidalanma nəticəsində yaranan xəstəliklərin qarşısının alınmasına və ümumi həyat keyfiyyətinin yaxşılaşmasına böyük töhfə verir. Eyni zamanda

istehlakçıların sağlam qidalanma vərdişlərinin və onların ictimai nəzarətinin gücləndirilməsi birbaşa ölkə üzrə ümumi qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə müsbət təsir göstərir. Qida təhlükəsizliyi ilə bağlı əhalinin maarifləndirilməsi, sadəcə qida məhsullarının təhlükəsiz istifadəsini təmin etməklə kifayətlənmir, həm də ümumi sağlamlıq səviyyəsini yüksəldir, xəstəliklərin qarşısını alır və cəmiyyətin həyat keyfiyyətini artırır. Sağlam qidalanmanın təşviqi və qida təhlükəsizliyi sahəsində maarifləndirmə, həmçinin gələcək nəslin rifahı üçün də mühüm bir faktordur;

6.1.10.2. görüləcək tədbirlər:

6.1.10.2.1. sağlam qidalanma məqsədilə xüsusi etiketlənmə yanaşmasının tətbiqinin təşviqi;

6.1.10.2.2. diyetologiya və nutrisiologiya sahəsi üzrə çalışan mütəxəssislərin fəaliyyətinə nəzarətin gücləndirilməsi;

6.1.10.2.3. dəyişən istehlakçı vərdişlərinin insan həyatına və sağlamlığına təsiri ilə bağlı təhlillər aparılması, qida istehlakı məlumat bazasının yaradılması;

6.1.10.2.4. qida israfının qarşısının alınması ilə bağlı təşviqat işlərinin görülməsi;

6.1.10.2.5. bioloji aktiv qida məhsulları barədə istehlakçıların maarifləndirilməsi;

6.1.10.3. gözlənilən nəticə və nəticə indikatorları:

6.1.10.3.1. xüsusi etiketlənmənin istehsalçılar tərəfindən tətbiqinə nail olunacaqdır;

6.1.10.3.2. diyetologiya və nutrisiologiya sahəsi üzrə qeydiyyata alınaraq çalışan mütəxəssislər fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üçün təlimlərə cəlb ediləcəklər;

6.1.10.3.3. qida istehlakı üzrə məlumat bazası yaradılacaqdır;

6.1.10.3.4. ictimaiyyətin qida israfı ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsi artırılacaqdır;

6.1.10.3.5. bioloji aktiv qida məhsullarının farmasevtik və bioloji fərqləri barədə əhalinin məlumatlılıq səviyyəsi artacaqdır;

6.1.10.4. gözlənilən risklər və onların neytrallaşdırılması tədbirləri: əhalinin məlumatlılıq səviyyəsinin aşağı olması və maarifləndirmə kampaniyalarına marağın azlığı, sosial şəbəkədə maarifləndirmə işlərinin təsirinin zəif olması, qida marketinqinə külli miqdarda investisiyalar yatırılması və maarifləndirmə materiallarının kifayət qədər əhatəli olmaması kimi risklərin mövcudluğu bu istiqamətdə bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsini labüd edir. Belə ki, maarifləndirmə kampaniyalarını daha cəlbedici etmək üçün interaktiv və əyləncəli metodlardan istifadə etməklə (oyunlar, yarışmalar, sosial media çağırışları və s.), məşhur şəxslərlə əməkdaşlıq edərək geniş auditoriyaya çıxışı artırmaqla, çoxdilli və fərqli auditoriyalara uyğunlaşdırılmış materiallar hazırlanmaqla uğurlu nəticələr əldə etmək mümkündür.

7. Dövlət Proqramının maliyyələşdirmə mexanizmləri

7.1. Dövlət Proqramındakı tədbirlərin aşağıdakı mənbələr hesabına maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulur:

7.1.1. Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsindən maliyyələşən aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) üçün müvafiq il üzrə dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş vəsait;

7.1.2. büdcədənkənar fondlar;

7.1.3. dövlət−özəl tərəfdaşlığı nəticəsində formalaşan maliyyə vəsaiti;

7.1.4. yerli və xarici investisiyalar;

7.1.5. beynəlxalq təşkilatların maliyyə vəsaiti;

7.1.6. qanunla qadağan edilməyən digər mənbələr.

8. Dövlət Proqramının həyata keçirilməsinə dair Tədbirlər Planı

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
Prioritet 8.1. Qabaqcıl beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi							
8.1.1.	"Bitki sağlamlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu layihəsinin və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin hazırlanması	AQTA	KTN, ETSN, DGK, İN, ETN	2027−2031	"Bitki sağlamlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu layihəsinin və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin hazırlanması	"Bitki sağlamlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu layihəsinin və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin aidiyyəti qurumlarla razılaşdırılması	Bitki sağlamlığı üzrə beynəlxalq standartların tələblərinə cavab verən "Bitki sağlamlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin qəbul olunmaq üçün aidiyyəti üzrə təqdim edilməsi
8.1.2.	"Heyvan sağlamlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu layihəsinin və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin hazırlanması	AQTA	KTN, ETSN, ETN, DGK, İN	2027−2032	"Heyvan sağlamlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu layihəsinin və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin hazırlanması	"Heyvan sağlamlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu layihəsinin və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin aidiyyəti qurumlarla razılaşdırılması	Heyvan sağlamlığı üzrə beynəlxalq standartların tələblərinə cavab verən "Heyvan sağlamlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu və bundan irəli gələn hüquqi akt layihələrinin qəbul olunmaq üçün aidiyyəti üzrə təqdim edilməsi

Prioritet 8.2. Qida zəncirinə nəzarət sahəsində infrastruktur təminatı və laboratoriya xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi							
8.2.1.	Qida təhlükəsizliyi, heyvan sağlamlığı və bitki sağlamlığı sahəsində fəaliyyət göstərən mövcud dövlət laboratoriyalarının təkmilləşdirilməsi və müayinə imkanlarının genişləndirilməsi	AQTA	KTN	2027−2029	Yeni analitik metodların tətbiqi üçün ilkin tələblərin və ehtiyacların araşdırılması	Yeni analitik metodların tətbiqinə başlanılması və verifikasiyasının həyata keçirilməsi	Yeni metodların tətbiqinin həyata keçirilməsi və analitik sınaqların sayının artırılması
8.2.2.	Yüksək biotəhlükəsizlik tələblərinə cavab verən laboratoriya kompleksinin və vivariumun yaradılmasının təmin edilməsi	AQTA	KTN, İN, DŞAK	2027−2032	Konsepsiya sənədinin hazırlanması	Laboratoriyanın, inzibati və yardımçı binaların qurulması	Kompleksin istifadəyə verilməsi
Prioritet 8.3. Qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində elm, təhsil və kadr potensialının gücləndirilməsi							
8.3.1.	Ali təhsil müəssisələrində qida təhlükəsizliyi, bitki və heyvan sağlamlığı üzrə müasir tələblərə uyğun kadr hazırlığının təkmilləşdirilməsi	ETN	AQTA, KTN	2027−2030	Ali təhsil müəssisələrində qida təhlükəsizliyi, bitki və heyvan sağlamlığı sahələrində fənn proqramlarının mövcud ehtiyaclara uyğun təkmilləşdirilməsi	Qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı üzrə yeni fənn proqramlarının aidiyyəti orqanlarla (qurumlarla) birlikdə hazırlanması	Qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı üzrə yeni fənn proqramlarının ali təhsil müəssisələrində tədrisinə başlanılması

8.3.2.	Qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların texniki komitələrinin fəaliyyətində yerli mütəxəssislərin iştirakının artırılması	AQTA	KTN, ETN, XİN	2027−2032	Qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların texniki komitələri ilə birlikdə iş və elmi araşdırmalar aparılmasına dair təkliflərin hazırlanması	Qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların texniki komitələrinin fəaliyyətində yerli mütəxəssislərin iştirakının artırılması	Qida təhlükəsizliyi, heyvan və bitki sağlamlığı sahələrində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların texniki komitələri tərəfindən hazırlanan normativ sənədlərdə və elmi araşdırmalar aparılmasında yerli mütəxəssislərin potensialından istifadə edilməsinə nail olunması
8.3.3.	Ümumi təhsil pilləsi üzrə hazırlanan müvafiq dərsliklərə sağlam qidalanmaya və zoonoz xəstəliklərə dair materialların daxil edilməsi	ETN	AQTA, KTN, AMEA, SN	2027−2031	Ümumi təhsil pilləsi üzrə yaş səviyyəsinə uyğun sağlam qidalanmaya və zoonoz xəstəliklərə dair materialların müəyyən edilməsi və dərsliklərə daxil edilməsi üçün təkliflərin hazırlanması	Ümumi təhsil pilləsi üzrə dərsliklərə daxil edilməsi üçün sağlam qidalanmaya və zoonoz xəstəliklərə dair materialların dərslik hazırlığını həyata keçirən aidiyyəti müəssisələrə təqdim edilməsi	Ümumi təhsil müəssisələrində sağlam qidalanma ilə və zoonoz xəstəliklərlə bağlı məlumatlılıq səviyyəsinin artırılması
Prioritet 8.4. Qida təhlükəsizliyinə nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi							
8.4.1.	Qida müəssisələrində HACCP-a əsaslanan daxili nəzarət sisteminin formalaşdırılması istiqamətində tədbirlər görülməsi	AQTA	İN	2027−2031	HACCP-a əsaslanan daxili nəzarət sisteminin qurulması ilə bağlı metodiki tövsiyələrin hazırlanması	Qida müəssisələrinin HACCP-ı tətbiq etməsi üçün təlimlər keçirilməsi	Qida müəssisələrinin 80 faizində HACCP-ın tətbiqinə nail olunması

8.4.2.	Qida məhsullarının qanunsuz küçə ticarətinin qarşısının alınması istiqamətində nəzarətin gücləndirilməsi	DİN	aidiyyəti YİHO, AQTA, İN, ARPXN, NMRARPSN	2028−2032	Nəzarət tədbirlərinin təkmilləşdirilməsi üçün təkliflərin hazırlanması	Qanunsuz küçə ticarətinə birgə nəzarət mexanizminin formalaşdırılması	Qanunsuz küçə ticarəti hallarının azalmasına nail olunması
8.4.3.	Ev şəraitində və ailə təsərrüfatları tərəfindən hazırlanan qida məhsullarının bazara yerləşdirilməsi mexanizminin formalaşdırılması	AQTA	KTN, İN, DİN, YİHO, ARPXN, NMRARPSN	2028−2032	Ev şəraitində və ailə təsərrüfatları tərəfindən hazırlanan qida məhsullarının bazara yerləşdirilməsi ilə bağlı mexanizmə dair təkliflərin hazırlanması	Ev şəraitində və ailə təsərrüfatları tərəfindən hazırlanan qida məhsullarının bazara yerləşdirilməsi ilə bağlı hüquqi bazanın formalaşdırılması	Ev şəraitində və ailə təsərrüfatları tərəfindən hazırlanan qida məhsullarının bazara yerləşdirilməsi ilə bağlı tənzimləmə mexanizminin tətbiq edilməsi
8.4.4.	Baytarlıq və fitosanitar nəzarətinə aid qeyri-qida məhsullarının istehsalı, emalı, saxlanılması, satışı obyektlərinin (heyvan mənşəli xammalın, genetik materialların, baytarlıq preparatlarının, bitki mühafizə vasitələrinin, pestisidlərin və gübrələrin anbarları və satış yerləri və s.) qeydiyyatı və təsdiqi mexanizminin formalaşdırılması	AQTA	KTN, İN	2027−2028	Baytarlıq və fitosanitar nəzarətinə aid qeyri-qida obyektlərinin qeydiyyatı və təsdiqinə dair normativ hüquqi aktlarda dəyişikliklə bağlı təkliflərin hazırlanması	Baytarlıq və fitosanitar nəzarətinə aid qeyri-qida obyektlərinin qeydiyyatına və təsdiqinə dair qanunvericilik bazasının formalaşdırılması	Baytarlıq və fitosanitar nəzarətinə aid qeyri-qida obyektlərinin qeydiyyatı və təsdiqinə dair normativ hüquqi aktların tələbləri barədə məlumatlandırma işlərinin aparılması
8.4.5.	Qida, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti sahələrində qadağan olunmuş mallara dair	AQTA	KTN, DGK	2027−2029	Qida, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti sahələrində qadağan	Qida, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti sahələrində qadağan olunmuş	Qida, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti sahəsində qadağan olunmuş malların

	vahid siyahının hazırlanması				olunmuş mallara dair təhlillər aparılması	malların siyahısının hazırlanması	siyahısının təsdiqlənməsi və AQTA-nın rəsmi internet informasiya ehtiyatında yerləşdirilməsi
8.4.6.	Qida obyektlərinin tikintisi üzrə preventiv (xəbərdaredici) qida təhlükəsizliyi nəzarəti mexanizminin yaradılması	AQTA	KTN, FHN, DŞAK	2027−2030	Müxtəlif qida obyektlərinin tikintisinə və fəaliyyətinə dair tələbləri əks etdirən təlimatların hazırlanması	Müxtəlif qida obyektlərinin tikintisinə və fəaliyyətinə dair tələbləri əks etdirən təlimatlara sahibkarların əlçatanlığının təmin edilməsi	Qida obyektlərinin tikintisinin və fəaliyyətinin mövcud tələblərə uyğunluğunun təmin edilməsi
8.4.7.	Allergenlərin etiketlənməsinə nəzarətin gücləndirilməsi və maarifləndirmə tədbirlərinin aparılması	AQTA	SN, İN, KTN	2027−2031	Qida məhsullarının allergenlər üzrə laborator müayinələrə cəlb edilməsi və nəticələrin etiket məlumatlarına uyğunluğunun monitorinqinin həyata keçirilməsi	Qida məhsullarının allergenlər üzrə aparılmış monitorinq nəticələrinin təhlili və təkliflərin hazırlanması	Qida məhsullarında allergenlər üzrə maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi
8.4.8.	Stasionar tibb müəssisələrində müxtəlif xəstəliklər üzrə qidalanmaya dair metodiki vəsaitin hazırlanması	SN	AQTA, TƏBİB	2027−2031	Aidiyyəti sahə üzrə ekspertlərdən ibarət işçi qrupun yaradılması	Stasionar tibb müəssisələrində xəstələrin qidalanması üzrə metodiki vəsaitin işlənib hazırlanması	Stasionar tibb müəssisələrində xəstələrin qidalanması üzrə metodiki vəsaitin təsdiq edilməsi
8.4.9.	Qida zəhərlənmələri zamanı ilk yardım göstərilməsinə dair təlimatın hazırlanması	SN	AQTA	2027−2031	Ekspertlərdən ibarət işçi qrupun yaradılması	Qida zəhərlənmələri zamanı ilk yardım göstərilməsinə dair təlimatın işlənib hazırlanması	Qida zəhərlənmələri zamanı ilk yardım göstərilməsinə dair təlimatın təsdiq edilməsi

Prioritet 8.5. Heyvan sağlamlığına və biotəhlükəsizliyə nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi							
8.5.1.	Naxçıvan iqtisadi rayonunda dabaq xəstəliyindən azad zonanın yaradılması	AQTA	KTN, aidiyyəti YİHO, NMRARPSN	2027−2032	Dabaq xəstəliyindən azad zonanın yaradılması məqsədilə ilkin araşdırma aparılması	Dabaq xəstəliyindən azad zonanın yaradılmasına dair hesabatların hazırlanaraq aidiyyəti beynəlxalq təşkilata təqdim edilməsi	Naxçıvan iqtisadi rayonunun ərazisində dabaq xəstəliyindən azad zonanın yaradılması
8.5.2.	Heyvan xəstəliklərindən azad təsərrüfatların (kompartmentlərin) yaradılmasının təşviqi	AQTA	KTN, İN	2028−2032	Heyvan xəstəliklərindən azad təsərrüfatların (kompartmentlərin) yaradılması üzrə mövcud vəziyyətin qiymətləndirilməsi	Beynəlxalq tələblərə uyğun heyvan xəstəliklərindən azad təsərrüfatın yaradılmasının üstünlükləri barədə təşviqat işlərinin aparılması	Heyvan xəstəliklərindən azad olması nəzərdə tutulan təsərrüfatların müəyyən edilməsi, həmin təsərrüfatlarda beynəlxalq tələblərə uyğun baytarlıq tədbirlərinin həyata keçirilməsi
8.5.3.	Heyvanların identikləşdirilməsi prosesinin davam etdirilməsi	AQTA	KTN, aidiyyəti YİHO, ARPXN, NMRARPSN	2027−2032	Heyvan sahiblərinə və fermerlərə identikləşdirilmə prosesinin vacibliyi və tələbləri barədə məlumat verilməsi, təlimlər keçirilməsi	Ölkə üzrə heyvanların identikləşdirilməsi və heyvanlar haqqında məlumatların AQTİS-ə daxil edilməsi	Heyvanların identikləşdirilməsi nəticəsində onların sağlamlığının və heyvan mənşəli məhsulların izlənilməsinə nail olunması
8.5.4.	Sahibsiz heyvanların sığınacaqla təmin edilməsi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi	aidiyyəti YİHO	AQTA, KTN, DŞAK	2027−2032	Sahibsiz heyvanlar üçün sığınacaq layihələrinin hazırlanması	Sığınacaqların tikilməsi	Tikilmiş heyvan sığınacaqlarına sahibsiz heyvanların qəbulu
8.5.5.	Heyvandarlıqda istifadəsi qadağan edilən aktiv maddələrin	AQTA	KTN, İN	2028−2030	Tətbiqi qadağan edilən aktiv maddələrin	Tətbiqi qadağan edilən aktiv maddələrin siyahısının aidiyyəti	Tətbiqi qadağan edilən aktiv maddələrin istifadəsinin tənzimlənməsi

	siyahısının müəyyən edilməsi				siyahısının hazırlanması	dövlət orqanları (qurumları) ilə razılaşdırılmaqla təsdiq edilməsi	
8.5.6.	İri və xırdabuynuzlu heyvanların erkən yaşda kəsilməsinin qarşısının alınması istiqamətində maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi	AQTA	KTN, İN, DİN, aidiyyəti YİHO	2027−2032	Maarifləndirici materialların (buklet, broşür və s.) hazırlanması və paylanılması	Mediada və sosial şəbəkələrdə maarifləndirici məlumatların yayımlanması	Maarifləndirici materialların izlənilmə sayının 30000-ə qədər çatdırılması
8.5.7.	Heyvanların yaşa, çəkiyə və cinsə görə kəsiminin tənzimlənməsinə dair beynəlxalq təcrübənin araşdırılması və təkliflərin hazırlanması	KTN	AQTA, İN	2027−2029	İri və xırdabuynuzlu heyvanların erkən yaş və aşağı çəkidə, habelə cinsi nəzərə alınmaqla kəsilməsinə zərurət yaradan amillərin araşdırılması	Yaş, çəki və cinsdən asılı olaraq heyvanların kəsilməsinin tənzimlənməsinə dair tələblərin müəyyənləşdirilməsi məqsədilə normativ hüquqi bazanın formalaşdırılması üzrə təkliflər verilməsi	Yaş, çəki və cinsdən asılı olaraq heyvanların kəsilməsinin tənzimlənməsi üzrə normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi
8.5.8.	Baytarlıq mütəxəssislərinin qeydiyyatı və sertifikatlaşdırılması mexanizminin formalaşdırılması	AQTA	KTN, İN	2027−2028	Baytarlıq mütəxəssislərinin qeydiyyatının və sertifikatlaşdırılma-sının hüquqi mexanizminin formalaşdırılmasına dair təkliflərin hazırlanması	Baytarlıq mütəxəssislərinin qeydiyyatı və sertifikatlaşdırılması üzrə təkliflərin aidiyyəti üzrə təqdim edilməsi	Baytarlıq mütəxəssislərinin qeydiyyatı və sertifikatlaşdırılması mexanizminin tətbiqi
8.5.9.	Dövlət baytarlıq nəzarəti tədbirlərinə özəl baytarların cəlb edilməsi	AQTA	KTN, İN	2027−2032	Özəl baytarların dövlət baytarlıq nəzarət tədbirlərinə	Özəl baytar həkimlərinin dövlət baytarlıq nəzarəti	Özəl baytar həkimlərlə tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq

	mexanizminin hazırlanması				cəlb edilməsinə dair hüquqi bazanın formalaşdırılması	tədbirlərinə cəlb olunması üçün müvafiq təlimlərin keçirilməsi	müqavilələrinin bağlanılması
8.5.10.	Baytarlıq preparatlarının istehsalı və emalı ilə məşğul olan xarici və yerli obyektlərdə Qabaqcıl İstehsal Təcrübəsi tələblərinə uyğunluqla bağlı audit mexanizminin hazırlanması	AQTA	KTN, İN	2027−2030	Qabaqcıl İstehsal Təcrübəsi prinsiplərinə uyğun müəssisələrin texniki və infrastruktur tələblərinin təhlilinin aparılması	Uyğunsuzluqların aradan qaldırılması üçün mexanizmin formalaşdırılması	Qabaqcıl İstehsal Təcrübəsi qiymətləndirilməsinin aparılması
8.5.11.	Ölmüş heyvanların və bioloji tullantıların utilizasiyası üzrə müəssisələr yaradılmasının təşviqi	AQTA	İN, KTN, ETSN, DŞAK	2027−2032	Utilizasiya müəssisələrinin yaradılması üzrə beynəlxalq təcrübənin araşdırılması	Fermerlərin və sahibkarların beynəlxalq təcrübədə istifadə olunan əsas modellər haqqında maarifləndirilməsi üçün tədbirlərin təşkili	Ölmüş heyvanların və bioloji tullantıların utilizasiyası üzrə müəssisələrin yaradılmasına (layihələndirilməsinə) dair sahibkarlıq subyektlərinin müraciətlərinin qiymətləndirilməsi
Prioritet 8.6. Bitki sağlamlığına və biotəhlükəsizliyə nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi							
8.6.1.	Zərərli orqanizmlərdən azad zonanın, istehsal yerlərinin və ya istehsal sahələrinin müəyyən edilməsi	AQTA	KTN, İN, ETSN, aidiyyəti YİHO, ARPXN, NMRARPSN	2027−2032	Zərərli orqanizmlərdən azad istehsal zonalarının, istehsal yerlərinin və sahələrinin müəyyən edilməsi mexanizmlərinə dair normativ hüquqi bazanın formalaşdırılması, onlara dair məlumatların	Zərərli orqanizmlərdən azad istehsal zonalarının, istehsal yerlərinin və sahələrinin monitorinqlərinin aparılması və izlənilməsi	Zərərli orqanizmlərdən azad statusuna malik 4 zonanın, istehsal yerlərinin və ya istehsal sahələrinin müəyyən edilməsi

					toplanılması, təhlil edilməsi, sahib (zərərli orqanizmin qidalandığı) bitkinin, zərərli orqanizmin və yerin seçilməsi		
8.6.2.	Zəhərli kimyəvi maddələrin kənd təsərrüfatında istifadəsinin azaldılması və alternativ bioloji üsulların tətbiqinin təşviqi	KTN	AQTA, ETSN, İN	2027−2032	Bioloji üsulların tətbiqinə dair metodiki göstəriş və tövsiyə paketlərinin hazırlanması	Fermerlər və ev təsərrüfatları arasında zəhərli kimyəvi maddələrin istifadəsinə yol verildiyi hallar və bioloji mübarizə üsullarının tətbiqinin üstünlükləri ilə bağlı maarifləndirmə tədbirlərinin aparılması	Zəhərli kimyəvi maddələrin kənd təsərrüfatında istifadəsinin azaldılması və alternativ bioloji üsulların tətbiqinin genişləndirilməsi
8.6.3.	Bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi maddələrin qeydiyyatı prosesinin qabaqcıl beynəlxalq təcrübə əsasında təkmilləşdirilməsi	AQTA	KTN, ETSN, FHN, İN	2027−2030	Bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi maddələrin qeydiyyatı ilə bağlı qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsinə dair təkliflərin hazırlanması	Bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi maddələrin qeydiyyatı prosedurlarını sadələşdirən və şəffaflığı artıran yeni qaydaların qəbul edilməsi	Bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi maddələrin qeydiyyatı prosesinin yeni qaydalara uyğun həyata keçirilməsinə başlanılması
8.6.4.	Zərərli orqanizmlərin müşahidəsi və monitorinqi sisteminin təkmilləşdirilməsi	AQTA	KTN, ETSN	2028−2030	Monitorinq sisteminin texniki və metodiki planının hazırlanması	Seçilmiş ərazilərdə pilot monitorinqlərin keçirilməsi və nəticələrinin qiymətləndirilməsi	Monitorinq nəticələrinə əsasən aşkarlanan zərərli orqanizmlərə qarşı fitosanitar tədbirlərinin görülməsi
8.6.5.	Bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi maddələrin	AQTA	KTN, FHN ETSN, İN, DGK, RİNN	2027−2028	Bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi	Bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi	Bitki mühafizə vasitələrinin və aqrokimyəvi

	dövriyyəsinin izlənilməsi üçün AQTİS-də müvafiq altsistemin formalaşdırılması				maddələrin dövriyyəsinin izlənilməsi üçün AQTİS-də müvafiq altsistemin formalaşdırılması məqsədilə beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla konsepsiya sənədinin hazırlanması	maddələrin dövriyyəsinin izlənilməsi üçün AQTİS-də müvafiq altsistemin yaradılması məqsədilə texniki tapşırıq hazırlanması	maddələrin dövriyyəsinin izlənilməsi üçün AQTİS-də müvafiq altsistemin fəaliyyətə başlaması
8.6.6.	Bitkiçilik məhsullarının ixracının artırılması məqsədilə Qabaqcıl kənd təsərrüfatı təcrübələrinin tətbiqinin təşviqi və maarifləndirmə işlərinin genişləndirilməsi	KTN	AQTA, ETSN, İN	2027−2030	Qabaqcıl kənd təsərrüfatı təcrübələrinin tətbiqinə dair beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi	Qabaqcıl kənd təsərrüfatı təcrübələrinin tətbiqinə dair müxtəlif televiziya proqramlarında, sosial şəbəkələrdə maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi	Qabaqcıl kənd təsərrüfatı təcrübələrinin tətbiqinə dair sahibkarların və ictimaiyyətin məlumatlılıq səviyyəsinin artırılması
Prioritet 8.7. “Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasının tətbiqinin genişləndirilməsi							
8.7.1.	Zoonoz xəstəliklərə qarşı mübarizə tədbirlərinə dair Milli Strategiyanın hazırlanması və icrası	AQTA	SN, KTN, ETSN, İN	2027−2031	Zoonoz xəstəliklərə qarşı mübarizədə “Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasının tətbiqi üçün Milli Strategiyanın hazırlanması	Aidiyyəti beynəlxalq təşkilatlarla və qonşu ölkələrlə zoonoz xəstəliklərə qarşı mübarizə sahəsində əməkdaşlığın gücləndirilməsi, təcrübə mübadiləsi və koordinasiyanın genişləndirilməsi	İnsanlar və heyvanlar arasında zoonoz xəstəliklərin səbəb olduğu sağlamlıq risklərinin azaldılması, bununla əlaqədar xəstəlik və ölüm hallarının azalması
8.7.2.	Antimikrob rezistentliklə mübarizəyə dair tədbirlər görülməsi	SN	AQTA, KTN, ETSN	2027−2032	Aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	Antimikrob rezistentliyə qarşı tədbirlərin	Antimikrob rezistentliyin azaldılması məqsədilə

					ilə işçi qrupun yaradılması	gücləndirilməsi məqsədilə antimikrob dərmanlarından istifadə ilə bağlı metodiki vəsaitlərin hazırlanması	metodiki vəsaitlərin təsdiqi
8.7.3.	“Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasının tətbiqi üzrə aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) arasında çərçivə əməkdaşlığının qurulması, operativ koordinasiya mexanizminin yaradılması və vahid kommunikasiya strategiyasının tətbiqi	AQTA	SN, KTN, RİNN	2027−2029	“Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasını tətbiq etmək üçün səhiyyə, baytarlıq, ətraf mühit və qida təhlükəsizliyi sahələrində fəaliyyət göstərən aidiyyəti qurumlar arasında əməkdaşlığa dair fəaliyyət planının hazırlanması	“Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasının tətbiqi üzrə aidiyyəti qurumlar arasında koordinasiyanın təmin edilməsi və kommunikasiyanın formalaşdırılması	Qurumlar üçün əlçatan olan məlumat bazalarının yaradılması və məlumatların qarşılıqlı mübadiləsinin təmin edilməsi
8.7.4.	Zoonoz epidemiya və pandemiya riskinin azaldılması, qarşısının alınması üçün hazırlıq, erkən xəbərdarlıq və erkən aşkarlama sistemlərinin qurulması	AQTA	SN, KTN, RİNN	2027−2029	Erkən xəbərdarlıq və erkən aşkarlama sistemlərinin təhlil edilməsi və texniki tapşırığın hazırlanması	Erkən xəbərdarlıq və erkən aşkarlama sisteminin ilkin fəaliyyətə başlaması	Erkən xəbərdarlıq və erkən aşkarlama sistemlərinin tətbiq edilməsi
8.7.5.	“Vahid Sağlamlıq” konsepsiyasının həyata keçirilməsi üçün normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi, informasiya sistemlərinin (ehtiyatlarının), habelə fövqəladə halların idarə olunmasının təşkili	AQTA	SN, KTN, RİNN, FHN	2027−2031	Fövqəladə halların idarə olunması ilə bağlı normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi, bu sahədə zəruri hüquqi əsasların müəyyən edilməsi	Fövqəladə hallara və zoonoz xəstəliklərə cavab vermək üçün hazırlanmış risk idarəetmə mexanizmlərinin test edilməsi və təkmilləşdirilməsi	İnformasiya sistemlərinin və risk idarəetmə mexanizmlərinin effektiv istifadəsi nəticəsində zoonoz xəstəliklər və qida təhlükəsizliyi ilə bağlı digər risklərin idarə olunması və məlumat

							mübadiləsinin asanlaşması
Prioritet 8.8. Qida zəncirinə nəzarət sahəsində innovativ üsulların tətbiqinin genişləndirilməsi							
8.8.1.	Agentliyin və digər dövlət orqanlarının (qurumlarının) informasiya sistemləri (ehtiyatları) arasında inteqrasiyanın genişləndirilməsi	AQTA	RİNN, ƏN, İN, DGK, ƏƏSMN, SN, KTN	2027−2032	Əlaqəli sistemlərin (ehtiyatların), proqram təminatlarının və arxitekturanın müəyyən edilməsi, inteqrasiya planının hazırlanması	Bütün aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə inteqrasiya işlərinin tamamlanması	Bütün aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) arasında məlumatların real vaxt rejimində ötürülməsinin təmin edilməsi
8.8.2.	AQTİS-də heyvan sağlamlığı altsisteminin təkmilləşdirilməsi (elektron hesabatlılıq, xəritələşmə və s.)	AQTA	KTN, İN, RİNN	2027−2032	Baytarlıq məlumatlarının vizual şəkildə təqdim edilməsi üçün coğrafi məlumat sistemlərinin təhlili və bu xidmətlərin inteqrasiyasının təmin edilməsi	Elektron hesabatlıq, xəritələşmənin ilkin versiyasının hazırlanması	Baytarlıq məlumatlarının elektron formatda təqdim edilməsi və ondan istifadənin asanlaşdırılması
8.8.3.	AQTİS-də Vahid izləmə altsisteminin proqram təminatının hazırlanması və qida zənciri sahəsində fəaliyyət göstərən qida subyektlərinin həmin proqram təminatına qoşulması	AQTA	RİNN, KTN, İN	2027−2032	Sistemə aid əsas funksiyalar, inteqrasiya tələbləri, təhlükəsizlik tələbləri, məlumatların saxlanılması və təhlili barədə texniki tapşırığın hazırlanması	İzlənmə sisteminin digər mövcud sistemlərə (məsələn, məlumat bazalarına, verilənlər toplusuna, və ya digər sistemlərə) qoşulması	İstehsaldan son istehlakçıyadək hər bir mərhələdə (istehsal, emal, dövriyyə və istehlak) qida məhsullarının izlənilməsinə nail olmaq
8.8.4.	Qida subyektləri tərəfindən qida təhlükəsizliyinin təmin olunmasına dair innovativ üsulların tətbiqinin təşviqi (rəqəmsal monitorinq	AQTA	RİNN, İN	2027−2029	İstehsalçı müəssisələr, dövlət orqanları (qurumlar) və digər maraqlı tərəflər üçün hədəf qruplarının müəyyən edilməsi	Qida təhlükəsizliyi mütəxəssislərinin və istehsalçılarının yeni texnologiyalar üzrə təlimlərdən keçməsi	İlk pilot layihələrinin başlanması, qida məhsullarında təhlükəsizlik və keyfiyyətin monitorinqi üçün sistemlərin tətbiqi

	sistemləri, bakteriyaların sensorla izlənilməsi və s.)						
8.8.5.	Qida məhsullarının saxtalaşdırılmasının qarşısının alınması üçün rəqəmsal texnologiyalardan (Radiotezlikli İdentifikasiya, IoT və s.) istifadənin təşviqi	AQTA	RİNN, KTN, İN	2027−2032	Qida istehsalçıları, distribütorlar, pərakəndə satıcılar və müvafiq dövlət orqanları (qurumları) ilə əməkdaşlığın qurulması və onların məlumatlandırılması	Rəqəmsal texnologiyaların istifadəsinə və vacibliyinə dair müxtəlif posterlərin paylaşılması	Qida istehsalı, emalı, daşınması və satışına qədər bütün mərhələlərdə rəqəmsal texnologiyaların tətbiqinə başlanılması
8.8.6.	Qida subyektlərində daxili nəzarət sisteminə və elektron izlənilməyə dair proqram təminatının hazırlanması və tətbiqinin təşviqi	AQTA	KTN, İN, YİHO, ARPXN, NMRARPSN	2027−2032	Qida subyektlərində daxili nəzarət sisteminə və elektron izlənilməyə dair proqram təminatının hazırlanması və tətbiqinin vacibliyi barədə məlumatlandırma prosesinin aparılması	Qida subyektlərində daxili nəzarət sisteminin üstünlükləri barədə təlimlər keçirilməsi	Pilot layihə qismində 50 qida subyektinin proqram təminatına qoşulmasının təmin edilməsi
8.8.7.	AQTİS-də nəzarət və tənzimləmə fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması, habelə sahibkarların və istehlakçıların maarifləndirilməsi məqsədilə süni intellektə əsaslanan təhlil və proqramlaşdırma üsullarının tətbiqi	AQTA	RİNN, İN	2027−2030	Aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə birlikdə süni intellekt və təhlil üçün tələb olunan proqram təminatlarının və alətlərin seçilməsi istiqamətində təhlillər aparılması	Təhlillərin nəticələrinə uyğun qida təhlükəsizliyi ilə bağlı risklərin və potensial problemlərin təhlilinə imkan verən süni intellekt modelinin hazırlanması	Qida təhlükəsizliyi ilə bağlı risklərin və potensial problemlərin təhlilinə imkan verən süni intellekt modelinin tətbiqi

Prioritet 8.9. İdxal, ixrac nəzarətinin və beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi							
8.9.1.	İdxal və ixrac əməliyyatları üzrə dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələrinə yaxın ərazilərdə qida təhlükəsizliyi, baytarlıq və fitosanitar nəzarəti üzrə məntəqələrin qurulması	AQTA	DGK, KTN	2027−2032	Dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələrinə yaxın, ticarət və daşınmanın intensiv olduğu ərazilərdə qida təhlükəsizliyi, baytarlıq və fitosanitar nəzarət məntəqələrinin yerləşdirilməsi üçün ərazi seçimi və planlaşdırmasının həyata keçirilməsi	İdxal və ixrac edilən məhsulların baytarlıq və fitosanitar yoxlamalarının həyata keçirilməsi üçün məntəqələrin tikintisi işlərinə başlanılması	İdxal və ixrac edilən məhsulların baytarlıq və fitosanitar yoxlamalarının həyata keçirilməsi üçün 2 yeni qida təhlükəsizliyinə nəzarət məntəqəsinin fəaliyyətə başlaması
8.9.2.	Transsərhəd heyvan xəstəliklərinə və bitki zərərvericilərinə qarşı mübarizənin gücləndirilməsi ilə bağlı qonşu ölkələrlə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi	AQTA	KTN	2027−2032	Transsərhəd heyvan xəstəliklərinə və bitki zərərvericilərinə qarşı mübarizə sahəsində qonşu ölkələrlə əməkdaşlıq üçün ilkin müzakirələr aparılması	Qonşu ölkələrlə birlikdə transsərhəd heyvan xəstəlikləri və bitki zərərvericilərinə qarşı mübarizə mexanizminin hazırlanması	Heyvan xəstəliklərinin və bitki zərərvericilərinin yayılması zamanı qonşu ölkələrlə birlikdə mübarizə mexanizmlərinin səmərəli şəkildə tətbiq olunması
8.9.3.	Arıçılıq məhsullarının (o cümlədən balın) xarici ölkələrə, xüsusilə Avropa İttifaqı ölkələrinə ixracı üçün müvafiq icazənin alınması ilə bağlı iş aparılması	AQTA	KTN, İN, XİN	2027−2029	Beynəlxalq təcrübə əsasında arıçılıq məhsullarına (o cümlədən bala) dair sanitariya norma və qaydalarının hazırlanması	Arıçılıqla məşğul olan sahibkarların baytarlıq preparatlarından düzgün istifadəsi ilə bağlı monitorinqlərin və maarifləndirmə tədbirlərinin aparılması	Azərbaycan Respublikasında istehsal olunan arıçılıq məhsullarının (o cümlədən balın) xarici ölkələrə, xüsusilə Avropa İttifaqı ölkələrinə ixrac edilə bilməsi üçün müvafiq icazənin alınması

8.9.4.	Quşçuluq məhsullarının (o cümlədən yumurtanın) yeni bazarlara ixracı üçün müvafiq icazənin alınması ilə bağlı iş aparılması	AQTA	KTN, İN, XİN	2027−2030	Quşçuluq məhsullarının ixracı mümkün olan beynəlxalq bazarların araşdırılması	Quşçuluq məhsullarının xarici ölkələrə ixracı məqsədilə həmin ölkələrin idxal tələblərinin öyrənilməsi və bununla bağlı sahibkarların məlumatlandırılma-sı	Yeni bazarlara quşçuluq məhsullarının (o cümlədən yumurtanın) ixracına dair icazənin alınması
Prioritet 8.10. İstehlakçıların sağlam qidalanma vərdişlərinin inkişaf etdirilməsi və ictimai nəzarətinin gücləndirilməsi							
8.10.1.	Sağlam qidalanma məqsədilə xüsusi etiketlənmə yanaşmasının tətbiqinin təşviqi	AQTA	İN, SN	2028−2032	Qida təhlükəsizliyi sahəsində xüsusi etiket qiymətləndirmə sistemlərinə dair beynəlxalq təcrübənin araşdırılması	Xüsusi etiketlənmənin faydası, istifadəsi barədə reklam çarxlarının çəkilməsi, digər maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi	Xüsusi etiketlənmənin istehsalçılar tərəfindən tətbiq olunması
8.10.2.	Diyetologiya və nutrisiologiya sahəsi üzrə çalışan mütəxəssislərin fəaliyyətinə nəzarətin gücləndirilməsi	AQTA	SN, ETN, TƏBİB	2027−2032	Diyetologiya və nutrisiologiya ixtisası üzrə çalışan mütəxəssislərin qeydiyyatının aparılması mexanizminin formalaşdırılmasına dair normativ hüquqi bazanın hazırlanması	Diyetologiya və nutrisiologiya sahəsində çalışan mütəxəssislərin qeydiyyatının aparılması	Diyetologiya və nutrisiologiya sahəsi üzrə qeydiyyata alınaraq çalışan mütəxəssislərin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üçün təlimlərə cəlb edilməsi

8.10.3.	Dəyişən istehlakçı vərdişlərinin insan həyatına və sağlamlığına təsiri ilə bağlı təhlillər aparılması, qida istehlakı məlumat bazasının yaradılması	AQTA	SN, İN, KTN, RİNN	2028−2032	İstehlakçıların qida seçimləri, həyat tərzi və vərdişləri ilə bağlı ilkin məlumatların əldə edilməsi üçün klaster sorğularının keçirilməsi	Sorğu nəticələrinin təhlil edilməsi və bazanın yaradılması üçün mexanizmin formalaşdırılması	Qida istehlakı üzrə məlumat bazasının yaradılması
8.10.4.	Qida israfının qarşısının alınması ilə bağlı təşviqat işlərinin görülməsi	AQTA	İN, KTN	2027−2032	Qida israfının qarşısının alınması üçün aidiyyəti orqanlarla (qurumlarla) birlikdə Tədbirlər Planının hazırlanması	Qida israfının qarşısının alınmasına dair broşürlər, plakatlar, videomateriallar və sosial media məzmunlarının hazırlanması	İctimaiyyətin qida israfı ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsinin artması
8.10.5.	Bioloji aktiv qida məhsulları barədə istehlakçıların maarifləndirilməsi	AQTA	SN, TƏBİB, ADRA	2027−2032	Media qurumlarında, sosial şəbəkələrdə və ictimai məkanlarda “Bioloji aktiv qida məhsulu qida məhsuludur– dərman vasitəsi deyil” mövzusunda maarifləndirici sosial çarxların, videoçarxların və infomaterialların hazırlanması	Bioloji aktiv qida məhsullarının satışında əhalinin məlumatlandırılması üçün aptek və satış nöqtələrində vizual xəbərdarlıq lövhələrinin yerləşdirilməsi	Bioloji aktiv qida məhsullarının farmasevtik və bioloji fərqləri barədə əhalinin məlumatlılıq səviyyəsinin artması

9. Akronimlər və ixtisarlar

ADRA − Azərbaycan Respublikasının Dövlət Reklam Agentliyi
AQTA − Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi
AMEA − Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
ARPXN − Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Xüsusi Nümayəndəlikləri
DGK − Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi
DİN − Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi
DŞAK − Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi
ETN − Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi
ETSN − Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
ƏƏSMN − Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi
ƏN − Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi
FHN − Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi
XİN − Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi
İN − Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi
KTN − Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
NMRARPSN − Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəliyi
RİNN − Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi
SN − Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi
TƏBİB − Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi
YİHO − Yerli icra hakimiyyəti orqanları